

Nyanlända invandrares väg in i det svenska arbetslivet

- En kvalitativ studie om etableringsreformens utformande och funktion

Arbenita Haliti & Besa Ademi

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats
SOPA63 VT2013

Handledare: Hanna Wittrock

Abstract

Author: Arbenita Haliti & Besa Ademi

Title: Newly arrived immigrants way into the Swedish labour market.

A qualitative study of the design and function of the establishment reform. [Translated title]

Supervisor: Hanna Wittrock

Assessor: Max Koch

The aim of this study is to examine why the establishment reform is deficient. In order to identify the problem, the study focuses on the sensations among new arrivals and employment agency, regarding the establishment reform. To complete our purpose, we conducted six qualitative interviews, where four of the respondents were new arrivals, affected by the reform, and the remaining were employment agencies working with the reform. The results of the study were analyzed with help of social constructivism, Erving Goffmans dramaturgical theory and the structural theory that's an organization theory. The main results of the study illuminate that new arrivals as well as employment agencies experience advantages and disadvantages with the reform. An important aspect regards the language which is seen as an essential resource in the workplace by the new arrivals. Further, the study concludes that the efforts that are being offered for the new arrivals are deficient. Moreover the study emphasizes hidden messages in the society. These might be alternative explanations to why the establishment reform received an undesirable result and are also discussed through the study.

Keywords: Sweden, integration, labour market, work, immigrant, new arrivals, dramaturgical theory, social constructivism, organization theory.

Förord

Utan våra intervjupersoner hade vårt arbete inte blivit möjligt att genomföra, därför vill vi börja med att rikta ett stort tack till dem.

Vi vill även tacka vår handledare Hanna Wittrock. Under hela perioden har hon gett oss stöd och vägledning samt alltid funnits tillgänglig vid de stunder vi känt oss som mest frustrerade. Stort tack!

Vi är vidare tacksamma att Kenneth Wilson har korrekturläst vår uppsats och språkgranskat den.

Att genomföra detta arbete har varit mycket givande och intressant. Genom det resultat vi uppnått har vi fått en bredare syn på vad sociala problem kan innebära utöver det vi lärt oss i utbildningen.

Vi vill tacka varandra för ett gott samarbete och många goda skratt som har hjälpt oss hålla uppe motivationen.

Sist men inte minst vill vi även rikta ett stort tack till vår fina omgivning bestående av stöttande familj och vänner, som under hela processen fått oss att kämpa vidare!

Innehållsförteckning

1 Inledning	6
1.1 Problemformulering	6
1.2 Syfte	7
1.3 Frågeställningar	7
1.4 Begreppsdefinition	7
2 Metod	8
2.1 Val av metod	8
2.2 Urval och avgränsning	9
2.3 Metodens förtjänster och begränsningar	10
2.4 Metodens tillförlitlighet (validitet/reliabilitet)	10
2.5 Förförståelse	11
2.6 Etiska överväganden	12
2.7 Tillvägagångssätt.....	13
2.8 Bearbetning	14
2.9 Arbetsfördelning.....	14
3 Tidigare Forskning	14
3.1 Forskning om mekanismer och social interaktion.....	14
3.2 Forskning om geografisk tilldelning av invandrare	15
3.3 Forskning om integration och arbetsliv.....	16
3.4 Forskning om politik och effektivitet.....	17
3.5 Forskning om invandrares sysselsättning och tidigare yrken.....	18
3.6 Konklusion	19

4 Teoretiska utgångspunkter	19
4.1 Socialkonstruktivism.....	19
4.2 Dramaturgi	20
4.3 Organisationsteori	22
5 Empiri och analys	23
5.1 Kartläggning och process av etableringsreformen	24
5.1.2 Hur upplevs reformen.....	27
5.2 Värderingar och normer	30
5.3 Språkets betydelse	34
5.4 Struktur och förändringar	37
5.4.1 Utfall och effektivitet som mål.....	38
5.5 Integrationspolitik i Sverige	40
5.6 Konklusion	43
6 Slutdiskussion.....	44
7 Referenslista	48
Bilaga 1.....	50

1 Inledning

1.1 Problemformulering

År 2010 togs en ny lag i kraft i Sverige som syftar till att underlätta nyanlända invandrares väg in i arbetslivet och samhällslivet. Etableringsreformen, som lagen heter, innehåller bestämmelser för arbetsförmedling, försäkringskassan och kommunen som alla tillsammans har ett samordningsansvar att underlätta för nyanlända invandrare att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden (Länsstyrelsen, 2012). Statskontoret har i uppdrag av regeringen följt utförandet av reformen samt gjort en bedömning i hur väl myndigheterna och kommunerna samarbetar för att nå en mer effektiv etableringsprocess (ibid). Resultatet av uppföljningen visade att de förväntningar som fanns på reformen enbart har uppfyllts till viss del. I rapporten belyses bland annat att nyanlända inte får en etableringsplan inom två månader, vilket är en av regeringens bestämmelser. Likaså visar rapporten att aktiviteterna inte är individanpassade, alltså utifrån de nyanlända invandrarnas förutsättningar och behov, i den utsträckning som det var tänkt (ibid). Uppföljningen bygger på myndighetspersoner och kommunala företräden (Statskontoret, 2012).

Samhället satsar stora resurser som syftar till att de som kommer till Sverige omgående skall lära sig språket och komma ut i arbetslivet. Trots detta finns ett uttalat integrationsproblem då insatserna, som redovisas i uppföljningen, inte tycks fungera. Carl Dahlström (2004:20) behandlar i sin avhandling *Nästan välkomna – invandrapolitikens retorik och praktik* bland annat frågan och effektivitet. En norm som Dahlström redogör för är att ett politikområde utformar en policy för att en uppgift ska lösas effektivt. Då kraven på effektivitet inte uppnås inom ett område, kommer politiken inom området att kritiseras och metoden kommer betraktas som icke legitim (ibid). Resultaten i avhandlingen visar bland annat att när effektiviteten kritiseras förloras även förtroendet för praktiken (2004:169).

Etableringsreformen syftar till att ge de nyanlända förutsättningar för en effektivare och snabbare etablering på arbetsmarknaden, bland annat med hjälp av arbetsförmedlingen och SFI-utbildning. Mot bakgrund av att statskontorets uppföljning inte baseras på de nyanländas syn på reformen, har vi i vårt arbete

valt att undersöka de nyanlända invandrades väg in i arbetslivet utifrån deras uppfattningar av etableringsreformen.

Vi har valt att använda oss av etableringsreformen som ett fall för att studera problemet med utgångspunkt till vad Statskontoret kommit fram till inte fungerar, utifrån de inblandade aktörernas syn. I våra kvalitativa intervjuer kommer vi att undersöka de nyanländas syn på reformen och hur de upplever reformen i praktiken. För att få en enhetlig bild av problemet kring varför etableringsreformen inte fungerar, kommer även arbetsförmedlingens syn att beaktas.

1.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att, utifrån etableringsreformen och kvalitativa metoder, redogöra för varför etableringsreformen är bristfällig. Vi kommer att undersöka etableringsreformen genom att fördjupa oss i hur reformen upplevs av de nyanlända samt arbetsförmedlingen.

1.3 Frågeställningar

- Vilka möjligheter och begränsningar har etableringsreformen utifrån de nyanlända?
- Hur upplevs etableringsreformen av arbetarförmedlare och nyanlända?

1.4 Begreppsdefinition

Vissa ord och begrepp har vi avsett att definiera och redogöra för då de förekommer i vårt arbete och är begrepp som används av intervjupersonerna.

Nyanlända invandrare: När vi använder begreppet nyanlända invandrare utgår vi ifrån de personer som omfattas av etableringsreformen som riktar sig till nyanlända i arbetsför ålder, 20-64 år.

Deltagare: I vissa fall använder vi begreppet deltagare, med vilka vi avser är de nyanlända invandrarna.

Kunder: Begreppet används av arbetsförmedlarna som en beteckning på sin målgrupp de arbetar med, det vill säga de nyanlända.

SFI: SFI står för svenska för invandrare. Genom SFI får en nyanländ invandrare

grundläggande kunskaper i svenska samt kunskaper om det svenska samhället.

SAS: Begreppet står för svenska som andra språk och är en fortsättning på SFI.

Lernia: Här kan de nyanlända invandrarna utbilda sig. Företag och organisationer rekryterar och hyr ut yrkesarbetare och tjänstemän till industrin.

Eductus: Förmedlar jobb mellan arbetsgivare och arbetslösa samt ordnar utbildning om det saknas.

Etableringslots: Vägleder och ger stöd till den nyanlända i praktiska frågor.

2 Metod

2.1 Val av metod

Valet av metod har vi bestämt genom att utgå ifrån syftet och frågeställningarna i denna studie. Temat för vårt arbete är nyanlända invandrare i Sverige och hur de integreras in i arbetslivet utifrån etableringsreformen. I arbetet har vi valt att använda oss av en kvalitativ metod som skall utgå ifrån semistrukturerade intervjuer. De semistrukturerade intervjuerna har gjort att vi, ansikte mot ansikte, har kunnat ställa våra frågor och samtidigt ställa följdfrågor vilket har gjort att en helhet hos intervjupersonerna kunnat skapas (Bryman 2011:206). Valet att använda oss av en kvalitativ metod grundade sig i att vi ville få en djupare bild av hur nyanlända invandrare upplever eventuella möjligheter/begränsningar med att få hjälp in i arbetslivet, vilket en av våra frågeställningar handlar om. Vi vill i våra intervjuer kunna få en förståelse kring intervjupersonernas bakgrund, upplevda erfarenheter, känslor samt värderingar (Ahrne & Svensson 2012:40). Av den anledningen anser vi därför inte att det var aktuellt att utföra observationer på intervjupersonerna, då det inte skapar någon relevans i vårt arbete för att uppnå vårt syfte.

Snöbollsurval är ett sätt som Ahrne & Svensson (2012:43) skriver om i sin bok som vi har utgått ifrån vid valet av våra intervjupersoner. Detta innebär att vi har intervjuat nyanlända invandrare som har erfarenheter av reformen, samt myndighetspersoner som arbetar med detta. De har kunnat ge oss information som varit intresseväckande för vårt arbete men även givit oss en helhetsbild.

2.2 Urval och avgränsning

Vi har gjort ett urval som vi upplevt är relevant för vår forskningsfråga och det fenomen som vi har undersökt i vårt arbete (Bryman 2011:434). Nyanlända invandrare är en stor målgrupp där barn, ungdomar, kvinnor och män ingår. Etableringsreformen som vi har använt oss av i vårt arbete riktar sig till nyanlända invandrare i arbetsför ålder, 20-64 år. Den omfattar även nyanlända invandrare i åldern 18-19 år som kommer till Sverige utan föräldrar men som har uppehållstillstånd som flyktingar eller skyddsbehövande. Reformen riktar sig även till anhöriga som ansökt om uppehållstillstånd (Statskontoret, 2012). Vårt urval och vår avgränsning är att vi har utgått från den målgrupp som omfattas av etableringsreformen, vilket redogörs ovan. Avgränsningen baseras på etableringsreformens omfattning då det är denna målgrupp som är relevant i vår studie.

Vi har genomfört fyra kvalitativa intervjuer med nyanlända invandare samt två kvalitativa intervjuer med arbetsförmedlare som arbetar med reformen. Detta urval har gjorts då vi genom dem avsett att få en bredare bild av ämnet. Vi hade till en början tänkt beröra frågan kring genus och eventuellt upplevda skillnader utifrån intervjuerna. Då skillnaderna inte varit märkbara har vi inte berört frågan i en omfattande och detaljerad utsträckning (Bryman 2011:67).

Att avgränsa oss till något speciellt geografiskt område såg vi inte som relevant i arbetet. Vi har inte varit bundna till en eller flera platser, utan intervjuerna har skett rörligt, dvs. spritt i olika städer i Sverige. Med tanke på vår tidsbegränsning har vi intervjuat personer som vi har haft geografisk närhet till (Aspers 2007:73).

Syftet med arbetet har varit att utifrån etableringsreformen och kvalitativa metoder redogöra för varför etableringsreformen inte fungerar och hur reformen upplevs i praktiken. Med anledning av detta såg vi till en början inte det som relevant att i vårt arbete intervju personer med varierande etniska bakgrunder. Vi har dock under arbetets gång fångat upp att den etniska bakgrunden har en viss betydelse i vår analys, då vi märkt skillnader som vi nedan kommer redogöra för. Vi har inte stött på några svårigheter med att boka in intervjuer med

arbetsförmedlarna. I samband med vår kontakt med arbetsförmedlingen informerades de oss att de inte kunde hjälpa till med att etablera kontakter med nyanlända på grund av sekretess. Vi tog därför kontakt med lärare och ansvariga för SFI som hjälpt oss att få kontakt med de nyanlända. Lärarna har fått information om vad syftet med uppsatsen har varit och sedan gått ut i sina klasser för att fråga kring de nyanländas intresse av deltagande i undersökningen.

2.3 Metodens förtjänster och begränsningar

Varför vi avsett att använda oss av kvalitativ metod är då den bäst kan tillämpas till vårt syfte som vi ovan redogjort för. De fördelar vi funnit med kvalitativ metod är att vi utifrån semistrukturerade intervjuer fått ett mer djupgående perspektiv av vad deltagarna, i detta fall nyanlända invandrarna samt arbetsförmedlarna, anser om etableringsreformen (Bryman 2011:371). Genom att utgå från en kvantitativ metod blir risken att forskaren styr frågorna utifrån hans eller hennes intressen (ibid.). Begränsningar med kvalitativa metoder är att det är svårt att generalisera svaren, detta då dessa ofta inte kan förespråka en hel grupp som befinner sig i samma situation (Bryman 2011:369).

De förtjänster som tillkommit med kvalitativ metod, såsom att vi uppnått närhet till de deltagare vi har intervjuat genom att vi under mötet skapat en relation, bidragit till att vi lättare kunnat förstå deltagarnas syn på temat i fråga. Likaså har vi haft en kontextuell förståelse för det ämne vi velat undersöka. Förtjänsterna blir övervägande gentemot de begränsningar metoden har i förhållande till vårt arbete (Bryman 2011:372).

2.4 Metodens tillförlitlighet (validitet/reliabilitet)

En forskning måste vara sann för att vara valid och är reliabel när de resultat man kommer fram till är upprepbara. Det vill säga att en undersökning, bör få ungefär samma svar vid fler än ett tillfälle. Krav i en forskning, såsom reliabilitet samt validitet, kan ställas både på forskningens utformande men även de mättekniker som används (May 2001:96). Med mätteknik innebär enligt Aspers (2007) följande: "Låg reliabilitet innebär per definition låg validitet. Med andra ord, om man mäter det man mäter dåligt kan man inte mäta något alls" (s 247).

En kvalitativ forskning bedöms utifrån olika faktorer och krav. Ett av dem är

begreppet tillförlitlighet/trovärdighet (Bryman 2011:354). Trovärdighet innebär att när det förekommer olika förklaringar om en social verklighet så skall forskaren för att säkerställa trovärdigheten återkoppla till deltagarna för att försäkra sig om att de resultat som kommit fram stämmer. Ett annat ord för detta är respondentvalidering (ibid.). Vi har, för att framställa en så sann bild som möjligt av deltagarnas svar i våra intervjuer, återkopplat till dem för att säkerställa svaren och på ett korrekt sätt använda dem till att besvara våra frågeställningar. Vidare är transparens viktigt för att en kvalitativ forskning ska vara reliabel. Detta begrepp innebär att en läsare har rätt att få information om processen, till exempel hur man avser att undersökningspersonerna ska motsvara flera andra grupper av individer, det vill säga att man kan tillföra kunskapen till andra grupper.

Vi har under våra intervjuer informerat deltagarna om vissa punkter som vi ansåg var viktiga för deltagarna att känna till. Vi började med att tala om för dem vad syftet med vårt arbete är. Sedan ville vi säkra deltagarna om anonymiteten genom att inte använda deras riktiga namn, detta anser vi ökade tillförlitligheten eftersom de då kunde uttrycka sina åsikter fritt. Vi informerade dem vidare om nyttjandekravet som innebär att all vårt material endast kommer att användas för vårt forskningsändamål. Vi var noga med att berätta att intervjun är helt frivillig, vilket innebär att deltagarna när som helst kan hoppa av. För att nå en så hög validitet som möjligt, ville vi spela in våra intervjuer, vilket vi först och främst frågade deltagarna om samtycke till. För alla våra deltagare har det varit okej att spela in intervjuerna, vilket har underlättat arbetet för oss och som vi är tacksamma över. Pålitlighet uppnås genom att redogöra för alla faser i forskningsprocessen (ibid. s 370). Ovanstående punkter kring information till intervjupersonerna har möjliggjort för oss att komma fram till vårt syfte och våra frågeställningar utifrån validitet och reliabilitet.

2.5 Förförståelse

Goffman (2004:11) menar att då en individ kommer i kontakt med en eller flera nya individer, försöker personen i fråga skaffa sig en allmän uppfattning om dessa personer eller vid mötet tillämpa de upplysningar som man redan har.

Ovanstående utsaga ur Goffmans bok redogör för hur vi i vårt arbete förhållit oss

till den kunskap som vi besitter om ämnet i fråga. Vi har innan mötet med våra intervjupersoner läst på kunskap om etableringsreformen och dess innebörd, detta för att vara insatta i ämnet. Vi har sedan tidigare, utifrån vår bakgrund, en förförståelse till ämnet som vi varit måna om att inte spegla vid mötena. Vi båda är från familjer med invandrarbakgrund och har föräldrar, som av krigsskäl varit tvungna att fly hemlandet och söka sig till något tryggare, i vårt fall Sverige. Att ha kunskap om denna situation och om vad detta innebär ser vi har varit en fördel för oss. Mot denna bakgrund anser vi att vi förstår de nyanländas situation ur ett bredare perspektiv. Vi har dock inte låtit våra förkunskaper speglas under intervjuerna. Distansen har vi upprätthållit genom att nyfiket visa att personernas historia och bakgrund för oss är viktig i den bemärkelse att intervjupersonerna ska känna sig bekväma och för att vi ska få en helhetsbild av personen i fråga, vilket är syftet med att utgå från en kvalitativ metod. Som det nämns ovan har vi alltså inte velat utgå från det vi redan vet men sett det som en resurs i ett helhetsperspektiv.

2.6 Etiska överväganden

Etiska överväganden är en viktig aspekt att tänka på under arbetets gång, inte minst då intervjuer skall genomföras. Som forskare måste vi bli accepterade i fältet, i vårt fall t.ex. på arbetsförmedlingen, för att kunna komma i kontakt med vår målgrupp (Aspers 2007:62). Detta är ett krav som kallas för acceptanskravet och skall gälla både i en öppen och i en dold studie (ibid.). Vi har informerat våra intervjupersoner om öppenhetskravet då vi talat om för våra deltagare vad arbetets syfte är och hur materialet kommer användas (ibid.). Konfidentialitetskravet har vi utgått från genom att försäkra våra deltagare om anonymiteten (ibid.).

Intervjupersonerna har dessutom informerats om autonomikravet och självbestämmandekravet som innebär att de uppgifter som kommer samlas in kommer vi endast att använda för vårt forskningsändamål (Bryman 2011:132).

Enligt Aspers (2007:104) kan en forskare använda sig av vardagskunskap, bland annat av sina egna erfarenheter för att fortsätta på det som intervjupersonen inte kan förklara eller sätta ord på. Då vi båda två kommer från familjer med utländsk bakgrund, har vi varit medvetna samt haft förståelse för att detta kunnat påverka intervjupersonerna men även vårt arbete. Aspers (2007:104) ger konkreta förslag

på hur man skulle kunna göra för att undvika detta, att alltså inte blanda in sina egna erfarenheter med intervjupersonernas. En lösning till detta är att aktivt delta och hänga med i intervjupersonens utsaga, deras tolkningar och uppfattningar samt att ställa följdfrågor, vilket vi anser att vi har gjort under intervjuerna (ibid.).

2.7 Tillvägagångssätt

När vi skulle genomföra våra kvalitativa intervjuer var arbetsförmedlingen de första vi ringde till. Vi kom i kontakt med en arbetsförmedlare som var positiv inställd till att vi skulle kunna genomföra två intervjuer där. Då vi inte fick intervjua deltagare på arbetsförmedlingen som omfattades av etableringsreformen, ringde vi istället till ansvariga för SFI. Vi har både genom telefonsamtal och via mejl under en veckas period kontaktat olika kommuner för att komma i kontakt med de nyanlända. Vi kom sedan i kontakt med en lärare i en kommun som var flexibel och snabb på att ge oss besked när vi skulle komma för intervju. Vi genomförde fyra intervjuer med nyanlända invandrare som omfattas av etableringsreformen.

Inför intervjuerna skrev vi en intervjuguide där vi utgick från en semistrukturerad intervjuform (se bilaga 1). Vi listade först och främst ut vilka teman som vi ville belysa och utgick sedan efter denna under våra intervjuer. För oss var det även viktigt att intervjun skulle vara flexibel. Genom flexibilitet begränsade vi inte intervjupersonerna från att ta upp andra synsätt eller idéer som han eller hon ville belysa (Bryman 2011:419). Intervjuerna ägde rum på arbetsförmedlingen med två arbetsförmedlare och de nyanlända intervjuades på skolan. Vi valde inte våra intervjupersoner utan det blev en slump om vilka vi skulle intervjua. Intervjuerna som alla varade i cirka en timme spelades in med hjälp av våra mobiltelefoner med samtycke av samtliga deltagare.

Språket visade sig vid intervjutillfällena med de nyanlända i viss mån vara en begränsning. Vi har inte upplevt det svårt att intervjua de nyanlända, vi har dock behövt vara tydliga när vi ställt våra frågor för att de på ett korrekt sätt ska uppfatta frågorna. Likaså har vi återkopplat de nyanlända svaren vi fått för att säkerställa oss om att vi uppfattat de rätt.

2.8 Bearbetning

Att skriva ut intervjuerna, transkribera, är en process som tar tid vilket vi varit förberedda på (Bryman 2011:429). I våra semistrukturerade intervjuer har vi utgått från öppna frågor som vi under vår bearbetning har kodat. Kodningen av öppna frågor är som ovan nämnt tidskrävande, det vi gjort är att skapa en överblick på alla de svar vi samlat in för att sedan ta ut teman och begrepp som således blivit koder (ibid:244). Bearbetningen är viktig och bör ske på ett korrekt sätt. Genom att man kodar fel kan man skapa mätfel vilket leder till att validiteten sänks (ibid.). Vi har avsett att koda utifrån de teman som vi belyst i vårt syfte och våra frågeställningar då den insamlade empirin ska ge oss en grund till att besvara frågeställningarna.

2.9 Arbetsfördelning

I början av arbetet valde vi att sitta tillsammans och skriva. Vi insåg redan vid första tillfället att vi blev förvirrade och frustrerade över detta. Vi valde därför att under resterande tid fördela arbetet då vi ansåg att fördelningen ledde till högre effektivitet och vi slapp förvirringen som uppstod i början och fick på så sätt mer producerat. Vi valde dock att sitta nära varandra med varsin dator för att, trots fördelningen, ändå samarbeta och kunna diskutera de olika delarna i uppsatsen. Vad det gäller fördelningen av intervjuer har vi intervjuat varsin arbetsförmedlare och två nyanlända var, tre uppsatser totalt vardera. Transkribera har vi gjort själva, men sedan läst varandras intervjuer och gemensamt kodat utifrån de teman vi avsett att belysa. Analysens och slutdiskussionen har vi i stora drag skrivit gemensamt, rubrikerna har byggt på de teman vi valt att belysa i arbetet.

3 Tidigare forskning

3.1 Forskning om mekanismer och social interaktion

I en artikel som är skriven av bland annat Urban Lindgren och Olof Stjernström (2010:1) visar att nyanlända invandrare har fått en mer och mer ökad vetenskaplig uppmärksamhet. I artikeln beskrivs även att vissa forskare hävdar att olika mekanismer, så som etnicitet och etniskt segregerade nätverk gör att nyanlända invandrare blir diskriminerade i arbetslivet. Sverige har sedan en lång tid tillbaka strävat efter jämlikhet mellan infödda och invandrade grupper. Det har sedan i början av 1990-talet funnits starka politiska intentioner att reformera invandrades ställning på arbetsmarknaden i Sverige (2010:2938). Trots att samhället är

medvetna om att en förbättring behövs vad gäller invandrades position på arbetsmarknaden kvarstår problemen. Statistiken som redovisas i artikeln visar att det finns ett kontinuerligt växande inkomstskillnad mellan infödda och invandrar grupper. Författarna menar att denna utveckling skapar en klyfta mellan olika grupper i vårt samhälle vilket sedan skapar problem (2010:2940). Vidare skriver författarna om att utbildning och tidigare erfarenheter är viktiga resurser som saknas hos invandrare för att bedömas som konkurrenskraftiga på arbetsmarknaden. Även språk, kunskap och kompetens räknas som resurser som invandrare saknar (2010:2940). Forskningen visar även på att nyanlända invandrare tjänar mindre i genomsnitt än vad infödda med arbetslivserfarenhet gör. Studier har också visat på den etniska sammansättningen av bostadsområden och förhållandet gentemot invandrades arbetsmarknadsresultat på varandra. Negativa effekter skapas då nyanlända invandrare lever tillsammans i segregerade områden och en orsak till detta kan bland annat vara den låga intensiteten av social interaktion som sker i dessa bostadsområden (ibid.).

3.2 Forskning om geografisk tilldelning av invandare

Under de senaste decennierna har andelen utlandsfödda ökat kraftigt i Sverige visar en artikel med titeln *Internal Migration and Income of Immigrant Families* skriven av Saman Rashid (2009). I artikeln står bland annat att ungefär 11 % av den svenska befolkningen är födda utomlands (2009:180). De nyanlända invandrarna som har bosatt sig i Sverige, från olika ursprungsländer, har haft olika orsaker till invandringen (ibid.). Efter andra världskriget har den svenska invandrapolitiken haft fokus på att ge invandrare arbetskraft på arbetsmarknaden (ibid.). Det idag så kallade migrationsverket, blev år 1985 den främsta myndighet i Sverige som ansvarade för flyktingfrågor och invandrarfrågor (2009:181). Migrationsverket genomförde ett flyktingmottagande system där planen var att få en jämn geografisk tilldelning av invandrare i de stora städerna. Målet med ”hela Sverige strategin” som det då kallades, var att fördela flyktingar/invandrare mer lika mellan olika regioner i Sverige och samtidigt underlätta integrationen i allmänhet (2009:183). Flyktingar/invandrare som omfattades av denna politik och som hade anlänt till Sverige mellan åren 1985-1991, hade inte friheten att själva välja vart de ville bosätta sig i Sverige utan de fick bo på en region i en stad som svenska myndigheter valt (2009:183). Nyanlända invandrarfamiljer möter ofta

problem med språket samt att de i många fall har bristande kunskaper om bland annat regionala skillnader i länets arbetsmarknads situation. Dessa hinder gör i sin tur att de nyanlända invandrarna minskar sannolikheten för att finna den optimala regionen vid ankomsten till Sverige. När de invandrade familjerna har lärt sig mer om sitt värdland och dess arbetsmarknadssituation, kan de så småningom migrera internt för att hitta en lämplig plats som passar de och där arbetsmarknaden matchar deras kompetens bäst (2009:184).

3.3 Forskning om integration och arbetsliv

I statistiska centralbyråns rapport, gjord av arbetslivsinstitutet (2002) med titeln *Integration till svensk välfärd? – Om invandrares välfärd på 90-talet*, skrivs det om levnadsförhållanden. Rapporten belyser att invandrare har sedan 1900-talet varit en utsatt grupp (2002:9). Detta grundar sig i att det under denna period skedde en stor flyktinginvandring som bidrog till en minskad sysselsättning och en fyrdubbling av arbetslösheten (ibid). Dessa faktorer kom att bli något som främst drabbade ungdomar och invandrare, slutsatsen som här drogs var att invandrares situation försämrades under denna period i förhållande till de infödda svenskarna. Följden blev att integrationen fördröjdes (ibid). Statistiska centralbyrån har därefter gjort kontinuerliga uppföljningar kring levnadsförhållanden. Vad gäller invandrares situation har det bland annat gjorts två rapporter som speglar utvecklingen av invandrares levnadsförhållanden samt en jämförelse av invandrares integration vid början av 80-talet i förhållande till slutet av 90-talet. Undersökningarna omfattas av ett större antal individer och avser samma urval av individer (2002:10). I rapporten belyses att en nyanländ har många resursbrister, bland annat i språkkunskaper, samhällkunskaper samt yrkesmeriter som måste kompletteras (2002:17). Integrationspolitiken ska här underlätta för invandrare och arbetsmarknadens parter ska hjälpa till att lotsa in dem i arbetsmarknaden (ibid). Integrationen till den svenska välfärden baseras på olika faktorer. I rapporten särskiljer man på utvandring som både kan grunda sig i oroligheter i hemlandet men även vara förberedd genom ett erhållet attraktivt arbete (2002:150). Det gemensamma med för de båda är att invandringen till det nya landet omfattas av en etableringsperiod. Denna period innebär att man ska införskaffa sig språkkunskaper, samhällkunskaper och eventuellt komplettera sin yrkeskompetens. Detta ska leda till egenförsörjning genom arbete och ska ge

förutsättningar till att bygga upp materiell standard (ibid). Etableringstidens längd blir en indikator på hur effektiv integrationspolitiken är. Vidare påverkas en invandrares välfärdssituation av mottagandet de får i Sverige, diskriminering p.g.a. hudfärg, religion, föreställningar om allmänna värderingar kan fördröja integrationen (ibid). De resultat som bland annat redovisas i rapporten gällande invandring är att etableringstakten mellan olika invandrargrupper skiljer sig åt, längst tid tar det för flyktinginvandrare där välfärden jämfört med infödda svenskar är sämre (2002:158). Vidare förs det ett resonemang i rapporten som säger att det i praktiken inte är realistiskt att nyanlända invandrare, särskilt de som kommer från krigsdrabbade länder, att på kort sikt komma i paritet med infödda svenskar. Att etableringstiden är en individuell faktor är alltså ett faktum, men hur lång den bör vara beror på det politiska ansvaret kring en humanitär invandringspolitik, en effektiv integrationspolitik samt den dolda diskrimineringen i samhället (ibid).

3.4 Forskning om politik och effektivitet

Carl Dahlström (2004) skriver i sin avhandling *Nästan välkomna – invandrapolitikens retorik och praktik* om integrationspolitik och dess innebörd. Författaren menar att invandrapolitiken uppnått legitimitet genom att mer eller mindre baktala den tidigare förda politiken (2004:9). Ett exempel på detta är en utsaga från Leif Blomberg, invandrarminister 1997, som menade att politiken förd innan honom hade ”bidragit till att skapa ett destruktivt vi-och-de-tänkande i samhället” (ibid). Det som analyseras i denna avhandling är skillnaderna mellan statens mål som benämns som invandrapolitiska retoriken samt den invandrapolitiska praktiken vilket syftar till de medel som används (2004:11). Båda delar är beroende av att betraktas som legitima av omgivningen där retoriken utvärderats genom offentliga diskussioner med fokus på frågor av moralisk karaktär. Praktiken har däremot utvärderats av statliga utredningar, myndigheter med mera som fokuserat på effektivitet (ibid). Normerna belyser att det i varje politikområde finns olika policys som syftar till att lösa en uppgift på ett så effektivt sätt som möjligt. Ett exempel på detta är utbildningspolitiken, målet är att ge ett en så bra utbildning som möjligt för minsta möjliga kostnad. Om resultatet, som är att så många elever som möjligt skall fullfölja grundskola och gymnasiet med kompletta betyg, inte uppnås kan detta förklaras utifrån två

faktorer (2004:20). Antingen är anledning att området inte är effektivt utformat på så sätt att resurserna inte är uppbyggda på rätt sätt eller brister hos myndigheten och personal. Den andra faktorn kan vara att effektiviteten uppnås, resurserna som tilldelats området är dock inte tillräckliga (ibid). Skulle inte kraven på effektivitet uppnås kommer politiken inom området att kritiseras och ineffektiva metoder betraktas icke legitima (ibid). Resultaten i avhandlingen visar bland annat att när effektiviteten kritiseras förloras även förtroendet för praktiken (2004:169). Ambitionsnivån på programmet kan exempelvis få direkta parallell till ett ineffektivt resultat, detta bidrar till att förändringar som i praktiken funkar, men inte är effektiva nog, tvingas förändras för att upprätthålla omgivningens legitimitet (ibid).

3.5 Forskning om invandrares sysselsättning och tidigare yrken

På statistiska centralbyrån (2008:63) kan man läsa rapporten *Integration - en beskrivning av läget i Sverige*. När det gäller att underlätta integrationen i Sverige, anses arbete och möjligheten att kunna försörja sig själv som viktiga element. Det är dock, som vi tidigare nämnt, känt att utrikes födda har lägre sysselsättningsnivåer än inrikes födda. En annan beståndsdel är att utrikes födda har svårare att ta sig in på arbetsmarknaden (ibid). Vidare visar rapporten (2008:70) att det är tydligt att de utrikes födda som endast har en förgymnasial utbildning är de lägst sysselsatta, oavsett födelseland. Det finns dock stora skillnader mellan de olika grupperna av födelseländer. Kvinnor födda i Afrika och Asien är de som har lägst utbildning samt där andelen sysselsatta är som lägst. Uppgifterna gäller även männen men sysselsättningsnivåerna är dock allmänt högre bland män än bland kvinnor som endast har förgymnasial utbildning (ibid). När det gäller yrken, kan man läsa av rapporten att kvinnor är den grupp som är mest sysselsatt inom service, försäljning och omsorg (2008:72). Undantaget i detta fall är kvinnor födda i Nordamerika eller Oceanien som inte är involverade i denna beräkning. 60 procent av kvinnorna i Afrika har ovanstående typ av yrken (2008:72). Att ha ett yrke som matchar den utbildning och de kvalifikationer man har är inte alltid lätt (2008:74). Under flera år har det i Sverige förts en debatt om att högutbildade utrikes födda är en outnyttjad resurs i Sverige (ibid). Rapporten visar bland annat att sysselsatta högskoleutbildade kvinnor som är födda i Asien arbetar mindre än 40 procent inom yrken som inte kräver högskoleutbildning. I

Afrika är antalet kvinnor som arbetar i ett yrke som inte kräver högskoleutbildning mer än hälften av alla kvinnor (2008:75). När det gäller högutbildade män arbetar de i en större omfattning motsvarande grupper som kvinnorna i ledningsyrken.

3.6 Konklusion

De ovan angivna forskningarna i de olika rubrikerna har vi valt ut för att de belyser vårt ämne i fråga. Genom att vi vill undersöka etableringsreformen utifrån samtliga samhällsnivåer har vi sett det som viktigt att ta med spridd forskning, det vill säga information utifrån en makro-, meso- och mikronivå. Vi kommer att i vår analysdel klargöra för hur de olika forskningarna passar in i vårt arbete.

Vi har upplevt att forskning kring nyanlända har varit svårt att finna, vi har således främst fått utgå från forskning om invandrare generellt.

4. Teoretiska utgångspunkter

Den socialkonstruktivistiska teorin är relevant i arbetet för att redogöra hur andra bakomliggande faktorer påverkar ytan av ett fenomen, i vårt fall etableringsreformen. Den dramaturgiska teorin ger oss en uppfattning om hur ett fenomen kan ses som en teaterföreställning där alla spelar olika roller. Med de nyanlända, arbetsförmedlarna samt reformens uppbyggnad som grund kan deras roller sättas i ett annat perspektiv för att se det hela ur ett annat och bredare perspektiv. Vidare kändes det naturligt att se vårt problem ur en organisationsteori för att få en förståelse för hur organisationens uppbyggnad och struktur påverkar det praktiska arbetet.

4.1 Socialkonstruktivism

Socialkonstruktivism kan bland annat ses som en typ av kritisk kraft som inte tar ytan för givet, det vill säga att man i denna teori vill avslöja de bakomliggande faktorer av ett fenomen. Kort sagt är det de bakomliggande faktorerna som finns bakom ett fenomen som mer eller mindre styr bilden dess yta (Barlebo-Wennberg 2001:10). Ett exempel som författarna använder sig av är att han beskriver vårt sätt att uttrycka sorg genom gråt. I detta avseende menar författaren att kroppen bestämmer för att gråta när vi känner sorg. Handlingen ses som bestämd av naturen som vi således är konstruerade utifrån, våra sociala handlingar är alltså

bestämda av naturen. Socialkonstruktivister ställer sig emot detta tänkande och menar istället att sociala handlingar enbart är naturliga på ytan. Handlingen ses här istället som socialt konstruerad, teorin menar att handlingen inte bestäms av kroppen då det i våra kulturer finns olika sorgemönster, i vissa kulturer uttrycks sorg genom att skrika men utan tårar. Socialkonstruktivismen belyser alltså att man inte ska se sociala handlingar som naturliga utan beakta att det kan se annorlunda ut (ibid. s 11).

Inom socialkonstruktivismen diskuteras hur denna teori påverkar den kunskap vi samlar in i olika sammanhang. Kunskap är något som ses som socialt konstruerat då kunskap inhämtas genom det språkliga redskapet, och språket i sig är något socialt som kräver ett samspel mellan minst två människor (ibid. s 30). Kunskap kan vidare också ses som något som påverkas av den tidsanda vi lever. Den traditionella kunskapsteorin syftar till att förklara fel och brister i tänkandet med fokus på det som är falskt. Det falska vetandet ger utrymme till en social förklaring och det som ska förklaras är om kunskapen stämmer överens med verkligheten (ibid.). Socialkonstruktivismen motsätter sig detta genom att istället fokusera på hur en kunskap producerats eller tillkommit. Detta tänk finns i socialkonstruktivismen oavsett om kunskap ses som falsk eller sann (ibid). Ett exempel på detta är att kunskapen om vår omvärld kan liknas till en ballong som blåses upp inifrån med hjälp av till exempel språk, begrepp och vårt sociala liv. Detta innebär att kunskapen som finns utanför ballongen kommer vara ovetandes för oss så länge vi inte förstår den kunskap som finns i ballongen (ibid).

Socialkonstruktivismen belyser sammantaget att vi alla vet att det är skillnader mellan hur verkligheten faktiskt ser ut på ytan och vad som finns bakom den. Erving Goffman som är sociolog väljer att se denna verklighet vi försöker upprätthålla på ytan som en teaterföreställning som vi nedan kommer redogöra för.

4.2 Dramaturgi

I Erving Goffmans bok ”Jaget och maskerna”- *en studie i vardagslivets dramatik* (2004:11), kan man läsa om individens första intryck med andra individer och hur vi människor uppträder vid sådana situationer. Utifrån en individs uppträdande

och utseende kan vi skaffa oss ledtrådar som gör det möjligt för oss att praktisera våra tidigare erfarenheter av individer som kan likna de individer vi har framför oss. Med hjälp av tidigare erfarenheter kan en individ även utgå från att det är mest troligt att endast de individerna av ett speciellt slag påträffas i en viss miljö (ibid). Vi, individer, kan lita på vad andra individer säger om sig själva eller på de realistiska bevis som läggs fram. Genom tidigare erfarenheter kan vi alltså sätta oss in i individens aktuella interaktion (ibid). En individs sanna eller verkliga synsätt, uppfattningar och känslor kan endast fastställas indirekt, genom individens öppna medgivande. Goffman diskuterar två olika slag av en individs uttrycksförmåga, det uttryck som sänder ut signaler kallas för give expression och det uttryck som vi överför väljer Goffman att kalla för give off expression (2004:12). Give expression innebär verbala symboler som individen använder sig av för att uttrycka den information som han lärt sig att knyta till dessa symboler. Give off expression innebär aktiviteter av olika slag (ibid). När individen är i direkt kontakt med andra kommer individens aktivitet att vara av ett löftesrikt slag. Goffman (ibid) menar att man sannolikt kommer finna att man måste ta individen på hans ord och ge honom ett ”juste” bemötande så länge individen befinner sig i ens närvaro (ibid). Goffman (2004:13) skriver om ett exempel där han menar att det är viktigt för oss människor att inse att vi i själva verket inte lever våra liv, tar våra beslut eller når våra mål, i vardagslivet, varken på statistisk eller vetenskaplig grund. Det Goffman menar är att vi lever med hjälp av slutsatser. Exempelvis om vi får en gäst hemma, vet vi redan i förhand med hjälp av våra slutsatser från våra tidigare erfarenheter att gästen inte kommer stjäla något i hemmet. Vi kan dock inte vetenskapligt säkerställa detta. Vi kommer trots detta acceptera gästen hemma, med tanke på våra tidigare erfarenheter av hur en gäst enligt oss själva ska vara och bete sig (ibid).

När en individ framträder inför andra, kommer dennes handlingar att påverka den definition av situationen som de kommer fram till. Individen kan t.ex. handla och formulera sig på ett sådant sätt som gör att individen lätt kan åstadkomma det slags intryck som hen tror kan orsaka en särskild reaktion hos den andra som hen är intresserad av att åstadkomma. Individen kanske vill att de andra ska få en hög uppfattning om denne eller tvärtom. Kanske vill individen att andra ska få ett mer bestämt intryck av hen genom att t.ex. förvirra, vilseleda, hetsa upp eller

förolämpa dem (2004:13).

Goffman (2004:95) diskuterar om vad ett team är och hur ett team kan definieras. Ett team kan enligt Goffman (ibid) definieras som en samling individer som måste prestera ett gott och nära samarbete för att kunna bevara en given projicerad definition av en situation. Goffman menar att ett team är en gruppering, dock inte en gruppering i relation till en social struktur eller en social organisation utan i relation till en samverkan och interaktion. Goffman skriver vidare om att ett team har något av samma karaktär som ett hemligt sällskap. I många fall bildar alltså ett team ett hemligt sällskap i den mån som de bevarar en hemlighet om hur de samarbetar för att upprätthålla en bestämd definition av situationen (ibid).

Goffman (2004:101) diskuterar vidare om den bakre regionen eller bakom kulisserna, som det också heter, vilket han menar kan definieras som ett ställe, i anknytning till ett bestämt framträdande. Saker och ting kan bakom kulisserna hållas dolda så att inte publiken kan jämföra den behandling som ges och med den behandling som kunde ha getts (ibid). Goffman (2004:103) menar att eftersom ett framträdandes hemligheter är öppna för insyn bakom kulisserna och eftersom de agerande lägger av sig rollen medan de befinner sig där är det normalt och fullt naturligt att räkna med att gången mellan den främre regionen och den bakre regionen kommer att hållas stängd för publiken.

4.3 Organisationsteori

Det strukturella perspektivet är ett led i en organisationsteori som belyser att den formella ordningen i en organisation avgör om det finns en möjlighet för såväl kollektiva men även individuella skillnader att uppnås (Bolman & Deal, 2003:75). Det strukturella perspektivet grundar sig bland annat i att en organisation existerar för att uppställda mål skall kunna uppnås, organisationer förbättrar effektiviteten och utfall genom att införa specialisering samt tydlig arbetsfördelning. Vidare benämns det att strukturerna måste utformas på ett sätt som passar organisationens villkor i förhållande till mål och arbetsstyrka. En försämrad prestation i en organisation och problem uppstår vid strukturella svagheter och korrigeras genom analys och omstrukturering (ibid.).

Strukturen påverkar det som sker i en arbetsplats genom att den fungerar som en

typ av ritning (ibid. 2003:78). Detta innebär att det ritningen fungerar som ett mellanled till formella förväntningar, utbyte mellan interna aktörer såsom chefer och anställda, samt organisationens externa aktörer som kan vara kunder och klienter. Strukturen ses i det strukturella perspektivet som något som både begränsar och ger organisationen möjligheter (ibid). Organisationens design har att göra med hur man fördelar arbetsuppgifterna samt hur rollerna samordnas fördelas, integreras. Alla system som är levande skapar roller för att få saker som är viktiga utförda (ibid. 2003:80). Förr eller senare behöver alltid strukturer göras om på grund av yttre eller inre förändringar (2003:119). Omstruktureringar tar både tid och resurser och garanterar inte de resultat man önskar. På kort sikt brukar omstruktureringar leda till förvirring i organisationen och minskad effektivitet (2003:130). Ifall omstruktureringar leder till framgång har att göra med hur den nya strukturen som införs lyckas skapa en överensstämmelse mellan organisationen samt dess omgivning. Vidare beror det även på hur effektiv implementeringen av strukturen är (ibid.). Denna organisationsteori är ett exempel på en top-down styrning där cheferna kontrollerar sina anställda genom riktlinjer som sätts upp. Systemet anses fungera som bäst och är som mest effektiv när de anställda accepterar de direktiv som ges (Bolman & Deal 2005:82).

5 Empiri och analys

I mitt hemland var jag nästan 14 år när jag gifte mig, jag var hemmafru, arbetade ingenting, bara passade barn och lagade mat och städa hemma. /.../ De ville gifta mig med min kusin från början men jag vill inte, jag vill gifta mig med min man. /.../ Min pappa och mamma gillade inte min man. Jag måste flytta därifrån direkt och jag är rädd för mina kusiner, de skulle döda mig och min man. Det är ett stort problem. Mina barn vill träffa sina kusiner men det går inte. /.../ Jag trivs mycket i Sverige eftersom jag har det fritt och tryggt i Sverige, det är jättebra!

(Intervjuperson 1)

Ovanstående citat är från en av de nyanlända som berättar om anledningen till varför hon kommit till Sverige. Den målgrupp som etableringsreformen omfattar är nyanlända i arbetsför ålder, 20-64 år. Dessa ska ha fått uppehållstillstånd som flyktingar eller utav flyktingliknande skäl. En annan grupp som omfattas av

reformen är kvotflyktingar som fått uppehållstillstånd i hemlandet. Likaså omfattas ensamkommande flyktingbarn i åldrarna 18-19 år av reformen samt i vissa fall anhöriga till de nyanlända (Länsstyrelsen, 2012). När de nyanlända kommer till Sverige påbörjas en etableringsperiod som sträcker sig över två år, detta är en bestämmelse som regeringen har beslutat om.

I analysen kommer vi utifrån den insamlade empirin från de genomförda intervjuerna, presentera och analysera materialet utifrån den tidigare forskning och de teorier som redogjorts tidigare i arbetet. Vi har delat in analysen i rubriker för att på ett så lätt och överskådligt sätt presentera materialet. Vi inleder arbetet med kartläggning och process, där processen som nyanländ i Sverige utförligare kommer att beskrivas. Sedan kommer vi att med hjälp av den empiri vi har samlat in från de nyanlända samt arbetsförmedlarna redogöra för hur etableringsreformen upplevs. När det gäller värderingar och normer, kommer vi att under den rubriken presentera några upplevda attityder gällande inverkan på situationen för nyanlända invandrare i Sverige idag, utifrån bland annat intervjuerna med arbetsförmedlarna. Följande teman som vidare kommer presenteras i analysen är: språkets betydelse, struktur och förändringar, utfall och effektivitet som mål samt integrationspolitik i Sverige. I slutet av arbetet kommer vi att genom en kort konklusion redogöra för vad vi kommit fram till i arbetet.

5.1 Kartläggning och process av etableringsreformen

Något av det första de nyanlända får i uppgift är att upprätta kontakt med myndigheter för att ordna praktiska handlingar. En introduktion ges av arbetsförmedlingen kring reformen och så snart de fått personnummer påbörjas SFI-studier. Det allmänna syftet med etableringsreformen är att de nyanlända skall komma in i arbetslivet. Processen vad gäller att komma in i arbetslivet, efter flytten till Sverige, kommer att beskrivas i detta kapitel.

Ett tydligt mönster i det samlade intervjumaterialet när det gäller temat kartläggning och process är att de nyanlända uttrycker att processen kan upplevas som svår då de snabbt själva måste orientera sig i det svenska samhället och ordna upp det som behövs. De nyanlända menar att ansvarsfördelningen ligger generellt både hos arbetsförmedlarna samt de själva men att de till en början hade önskat

mer hjälp. I nedanstående citat har utdrag valts ut där en intervjuperson menar att arbetsförmedlingen inte varit till stor hjälp och den andra intervjupersonen menar att ansvaret mellan arbetsförmedlarna och de nyanlända skall vara lika.

När jag kommer i Sverige... först kommer vi försäkringskassa, där vi ansöker med ID-kort. Sen jag gick till Arbetsförmedlingen/.../ Efter en månad jag kommer till Sverige, efter en månad SFI. /.../ Fick inte så mycket hjälp av Arbetsförmedlingen... (Intervjuperson 3)

Vi har inte mycket kontakt med Arbetsförmedlingen, samma med lotsen. Jag tycker vi tillsammans ska ha ansvar, båda tillsammans. De måste först hjälpa mig med praktiken, jobb och pengar. Det är deras responsibility. Det är också min responsibility att integrera mig. (Intervjuperson 2)

För att hjälpa de nyanlända att så snabbt som möjligt komma in i arbetslivet efter att de har fått uppehållstillstånd, får de besöka arbetsförmedlingen som stödjer de nyanlända med etableringsinsatser. Etableringsinsatser i den individuella planen kan vara att den nyanlände exempelvis får läsa SFI. En utav våra arbetsförmedlare berättar om hur de arbetar med processen på arbetsförmedlingen.

Arbetsförmedlaren talar om att staten har ett avtal som innebär att arbetsförmedlingen ska ta emot ett antal flyktingar per år. När de nyanlända kommer till Sverige träffar arbetsförmedlaren de nyanlända efter några dagar då de inleder med att visa en film som finns på arbetsförmedlingens hemsida. I filmen får de nyanlända bland annat mer information om vad etableringen innebär, att man har rätt till en lots samt att de nyanlända har rätt till ersättning. I nedanstående citat beskriver en annan arbetsförmedlarna processen vidare:

Det som vi lägger mycket krut på är ju självklart att kartlägga vad de har med sig hit. I vissa fall får vi lite information från migrationsverket men inte tillräckligt mycket, så vi lägger ju väldigt mycket krut på att redan vid första samtalen vid att kolla vad de har med sig hit helt enkelt. Vilka utbildningar, vilka erfarenheter för att vi då ska kunna plocka in dem och skraddarsy för att vi måste kunna gå vidare. (Arbetsförmedlare 2)

Arbetsförmedlarna förklarar att de utgår från att kartlägga individernas bagage som de har med sig från hemlandet. Syftet med detta är att lyfta fram vilka resurser som finns att arbeta med i utförandet av en etableringsplan. De nyanlända som vi talar med pekar däremot på att anledningen till varför omställningen upplevs som svår är förmodligen inte enbart de kulturella skillnaderna.

Jag var hemmafru, arbetade aldrig, bara hemma. Jag gick i skolan bara fem år, så det är svårt för mig att lära språk i ett nytt land. (Intervjuperson 1)

Jag känner ingen här eller samhället. Jag har bara min syster här. Allt annat är nytt och det är svårt för mig ibland. (Intervjuperson 2)

Utifrån ovanstående citat framgår att intervjupersonerna inte ofta har arbetat i hemlandet och berättar att det i Sverige blir en omedelbar omställning för dem. I statistiska centralbyråns rapport, gjord av arbetslivsinstitutet (2002) om invandrares välfärd på 1990-talet, skrivs det om invandrares levnadsförhållanden. I rapporten belyses bland annat att invandrare har sedan 1990-talet varit en utsatt grupp (2002:9). Resultat som bland annat redovisas i rapporten gällande invandring är att etableringstakten mellan olika invandrargrupper skiljer sig åt, längst tid tar det för flyktinginvandrare där välfärden jämfört med infödda svenskar är sämre (2002:158). Integrationsprocessen påbörjas direkt när en nyanländ kommer, kontakten med myndigheterna blir därmed ett led i detta. Utifrån intervjuerna märkte vi att trots att de nyanlända som alla kom från krigsdrabbade länder, skilde sig åsikterna kring invandrares levnadsförhållande beroende på vilket land de kommer ifrån och deras tidigare arbetslivserfarenheter. Detta kommer vi att i ett senare kapitel redogöra för. Även arbetsförmedlingen har uppmärksammat att processen kan ses som svår med tanke på deras bakgrund och var de kommer ifrån.

Det är en liten sak som vi tycker är lite fel, att när de kommer hit och knappt vet någonting alls då ska de sköta mycket kontakt med myndigheter. Och då guidar vi ju dem men vi har ingen möjlighet att följa med dem. Det händer ju att vi gör det i vissa fall också men de hade behövt en lots från första dagen. /.../ Hade lotsens

hjälp kommit från första dagen så hade det naturligtvis varit en positiv grej.

(Arbetsförmedlare 2)

Arbetsförmedlaren uttrycker här ett missnöje med att de nyanlända måste ta ett stort ansvar, exempelvis att de nyanlända själva måste ta kontakt med myndigheter. Sammantaget ses processen till en början av samtliga intervjupersoner som svår. Lösningen till den uttalade svåra processen ansåg en arbetsförmedlare var att ta hjälp av lotsarna som hjälper den nyanlände med praktiska frågor. Lotsarna har även i uppgift att vägleda och stödja dem nyanlända i deras väg in i arbetslivet. Däremot uttrycktes ett missnöje av de nyanlända och kontakten till lotsarna som var varierande. Etableringstiden kommer vi fortsätta diskutera i ett senare kapitel.

5.1.2 Hur upplevs etableringsreformen?

Den stora frågan i vårt arbete har varit att utifrån etableringsreformen undersöka varför reformen inte lett till önskade resultat. Detta har vi velat uppnå genom att skapa oss en fördjupad bild av hur reformen upplevs av de nyanlända samt arbetsförmedlare. Både för och nackdelar har uppmärksammats med reformen. Syftet med reformen är klart uttalat, att reformen ska göra det effektivt för nyanlända att komma ut i arbetslivet. Attityden till reformen är generellt positiv men det finns begränsningar. En av arbetsförmedlarna har uttryckt att insatserna inte alltid är goda och att kritik har riktats till SFI-undervisningen. Att det finns brister i insatserna sätter käppar i hjulet för de nyanlända. I en av kommunerna bedrivs alla grupper av SFI i samma klass vilket av en nyanländ upplevs som positivt och av en annan som negativt.

Det är jätte bra att de hjälper oss så att vi går snabbt in i samhället eller hitta jobb men vi söker också själva jättemycket. Jag och min man försöker utbilda oss och få jobb. Ett problem är vårt språk, svenska språket” /.../ Praktiken är jätte bra för man lära sig svenska och hitta jobb. (Intervjuperson 1)

Intervjupersonerna menar att etableringsreformen har bidragit till en stor hjälp, men att de själva måste ta ansvar och utvecklas, vilket är det som redogörs i citatet

ovan. Etableringsreformen upplevs av de nyanlända och arbetsförmedlarna olika. De genomförda intervjuerna har visat oss nyanser på detta. Två av våra intervjupersoner upplever etableringsreformen som något bra, med möjlighet till att utveckla det svenska språket men även en möjlighet till att integreras i det svenska samhället. Detta krav kan ibland krocka med de insatser som erbjuds de nyanlända då det funnits och finns brister i insatserna. Så här säger en av arbetsförmedlarna:

Jag är ganska kritisk till de upphandlingar vi har gjort så att säga när vi tar in privata aktörer. Kommunen har ju fortfarande ansvar för SFI-studierna och även samhällsinformationen /.../ Och sen, själva SFI:n... har väl historiskt kritiserats genom åren också så att säga med innehållet i den... att inte den har funkant riktigt. (Arbetsförmedlare 2)

Arbetsförmedlaren uttrycker att det finns brister i insatserna, bland annat i SFI:n som är en av de inledande insatserna för de flesta nyanlända. När vi frågat de nyanlända hur de ser på SFI undervisningen och de insatser som erbjuds, har vi fått olika svar som belyser att vad de nyanlända tycker är individuellt, men ser ett mönster i svaren.

Lärarna undervisar inte./.../ Nej inte bra, bara en av lärarna. Han studerar jätte bra grammatik/.../ Dem måste undervisning bättre... vi behöver mycket grammatik, kan inte prata och förstår inte grammatik svenska... det är svårt./.../ Jag hemmafru i mitt land. Jag har mycket problem. /.../ Alla fyra grupper, A,B,C,D alla är blandad. Vi kan inte, vi måste vara med samma kurs. Arbetsförmedlingen bestämmer. (Intervjuperson 3)

Förra året vi var olika klass, till exempel A,B,C, inte tillsammans. På nytt år vi är tillsammans, jag tror det är bättre./.../ Därför när jag ska studera... bredvid sitter en D, en person som läser D-kursen, sen jag kan få hjälp av henne eller honom. Sen en B-kurs sitter bredvid mig, han eller hon kan få hjälp av mig. (Intervjuperson 4)

Citaten ovan belyser hur två av de nyanlända ser på språkundervisningen som de får ta del av, nämligen SFI. Undervisningen ses utav en av de nyanlända som

sämre medan den andra intervjupersonen uttrycker en mer positiv bild. I statskontorets uppföljning av etableringsreformen som redovisas i problemformuleringen belyses bland annat att en brist är att insatserna inte är individanpassade. Utöver detta har de genomförda intervjuerna med arbetsförmedlare och de nyanlända visat att insatserna är bristfälliga i sig, då de inte utför de tjänster de förväntas. SFI undervisningen kritiserar av arbetsförmedlaren som visas i citatet ovan. Utifrån dessa går det att utläsa att huruvida insatserna upplevs som bra eller inte beror på den enskilda individen då alla har olika behov av stöd och hjälp i denna etableringsprocess.

I en rapport från statistiska centralbyrån, *Integration till svensk välfärd?*, skrivs det om levnadsförhållanden (2002). En nyanländ har många resursbrister såsom språkkunskaper, samhällkunskaper samt yrkesmeriter som i det nya landet måste kompletteras (2002:17). Det är integrationspolitikens uppgift att underlätta för invandrare att komma in i arbetsmarknaden (ibid.). I det nya landet omfattas man av en etableringsperiod där perioden syftar till att få språkkunskaper, samhällkunskaper och eventuellt komplettera sin yrkeskompetens. Resultatet skall leda till egenförsörjning genom arbete och ska ge de nyanlända förutsättningar till att bygga upp materiell standard (ibid.).

Att SFI undervisningen upplevs som mindre bra är något som inte bör förbises. Så som det i rapporten belyses är bland annat språkkunskaper viktiga yrkesmeriter som en nyanländ saknar i sitt möte med det nya landet. Viljan om att lära sig språket har funnits hos samtliga intervjupersoner, de har poängterat att språket är nyckeln för dem för att komma ut i arbete. Vi kommer att utveckla språkets betydelse i ett senare kapitel.

Etableringsreformen upplevs alltså som bra i vissa avseenden och mindre bra i andra avseenden. Att insatserna inte möjliggör för de nyanlända att komma ut i arbete är något de nyanlända inte kan påverka.

... Jag har problem nu när jag ska söka jobb, jag kan inte. Jag kan inte prata svenska och... jag kan inte hur jag visar dem att jag kan jobba. Det är svårt för mig. (Intervjuperson 4)

Erving Goffman skriver i sin bok *Jaget och maskerna- en studie i vardagslivets dramatik* (2004:11), bland annat om hur vi människor uppträder vid möten med andra. Goffman (2004:101) beskriver den del som finns bakom kulisserna i ett framträdande. Det finns faktorer bakom kulisserna som hålls dolda, detta för att publiken inte ska få vetskap om vad sker bakom kulisserna. Den främre regionen blir således en yta som speglas, men bakre regionen hålls stängd och är hemlig för publiken (2004:103). Detta framträdande som Goffman redogör för är något man kan finna kopplingar till vad gäller insatserna som etableringsreformen innefattas av. Insatserna är de som presenteras på scenen, det vill säga under själva framträdandet. Etableringsreformen redovisar sina insatser och bakom kulisserna befinner sig de nyanlända, som tar del av insatserna och är de som får vetskap kring om insatserna fungerar bra i praktiken. Genom att statskontorets uppföljning inte bygger på de nyanländas perspektiv har denna information inte redovisats och inte belysts, varpå bristerna fortfarande finns vilket kan hindra reformen att nå de mål den har.

Den slutsats som vi har kunnat dra här är att insatserna inte är individanpassade. Då språket är den viktigaste faktorn enligt de nyanlända ser vi kritiskt på att SFI-undervisningen är bristfällig. Utifrån våra intervjuer har vi sett att samtliga intervjupersoner uttalat sig om att språket är en viktig resurs för att dem ska kunna komma ut i arbete.

5.2 Värderingar och normer

Ett motstånd är något de nyanlända märkt av när de sökt arbete, då de bland annat uttrycker att kravet på språk prioriteras högt. Utan att vi tidigare haft i åtanke att denna resurs, nämligen språket, skulle utgöra en stor del av vårt arbete, har vi sett kopplingar till att allt kretsar kring språket. Språket medför inte enbart trygghet i klassrummet och i arbetslivet utan även i samhället generellt. I en artikel skriven av Urban Lindgren och Olof Stjernström (2010:1) som vi har redogjort för under tidigare forskning beskrivs olika mekanismers inverkan i att nyanlända blir diskriminerade i arbetslivet. Mekanismer så som etnicitet och etniskt segregerade nätverk är exempel på detta (ibid.). Nedan följer två citat från intervjuer med de nyanlända där de uttrycker att det är svårt för dem att komma ut i arbetslivet.

Min kompis jobbade bara för två-tre månader, sen slutade jobb. Sen många människor, elever gör praktik, dem praktiserar till sex månader, sen efter sex månader dem sa nej, inget jobb till dig. Va fan varför jag gör praktiserade sex månader. Jag tror det är bättre man studerar först./.../ Jag söker varje dag jobb... men när jag ska se på papper dem som är skrivet i dator, dem behöver körkort, utbildning och prata bra svenska. Det är jätte svårt... jag måste utbilda mig sen jag ska jobba. (Intervjuperson 4)

Ja det är svårt, min kompis i klassen... han letade praktik, i alla affärer som han går... skrattar mot honom och säger du har inte utbildning, du kan inte jobba och praktik. (Intervjuperson 3)

Att motstånd i samhället finns ser vi ovan, de nyanlända begränsas av olika anledningar när de kommer ut på fältet. I Erving Goffmans bok *Jaget och maskerna- en studie i vardagslivets dramatik* (2004) står om individens första intryck vid möte med en annan individ. Då utgår man oftast från hur personen ser ut och hur individen i fråga uppträder vid mötet. De ledtrådar som vi sedan får utifrån dessa faktorer påverkar hur vi praktiserar våra tidigare erfarenheter på en individ. Genom tidigare erfarenheter kan man alltså sätta sig in i individens aktuella interaktion. Goffman menar att de erfarenheter vi har av en individ leder till hur vi är gentemot denna. De nyanlända behöver tid på sig att samla in de kvalifikationer som krävs för att kunna konkurrera om ett arbete, för som det ovan uttrycks i intervjuerna är motståndet där direkt.

Uppfattningen som de två arbetsförmedlarna som vi intervjuat har, skiljer sig åt. Arbetsförmedlarna uttrycker sig följande i denna fråga:

/.../ det är mycket medialt i tidningen och TV och hej o hå. Men på det här lokala planet när det gäller liksom kontakt med föreningar, kommuner eller företag och utbildningssamordnare o så, är det ju en väldig förståelse och öppenhet för andra kulturer tycker jag /.../ det där man sa förr, det här att ja ja, bara jag heter Mohammed så kommer inte jag på någon intervju, men jag upplever inte att det

är så i alla fall /.../ Jag har liksom inte stött på det själv, att det är någon som säger, nej, vi vill bara ha svenskar. (Arbetsförmedlare 1)

Det är på något sätt resurskrävande att ta emot kanske någon i vissa fall, att dem kanske inte ser egennytta i det, jag menar... kan vi sälja in till ett företag, inte bara att dem tar ett socialt ansvar utan att dem ser nytta själv att ta in invandrare, att det berikar deras företag, jag menar dem här stora kedjorna /.../ Har dem personer som är tvåspråkiga där i dem stora språken, vafan, tacka tusan för att dem säljer bättre då också ju. /.../ Eh... så att, att det finns attityder och främlingsfientlighet, det finns det ju självklart./.../ Dem säger det inte rent ut då naturligtvis. (Arbetsförmedlare 2)

I den första intervjun menar arbetsförmedlaren att diskriminering mot de nyanlända inte är något förekommande. Istället menar arbetsförmedlaren att det har blivit bättre och att faktorer såsom etnicitet och så vidare har kommit att försvinna. Arbetsförmedlaren uttrycker alltså ingen direkt uppfattning om att detta problem förekommer i organisationen. Det vill säga att det utifrån det första citatet inte finns några upplevda attityder i samhället som skulle påverka de nyanländas situation på arbetsmarknaden. Den andra arbetsförmedlaren menade att denna typ av åsikter, som är en dold begränsning, är förekommande i vårt samhälle. I den andra intervjun menar arbetsförmedlaren att det finns attityder i samhället som försvårar för de nyanlända att komma in i arbetslivet. Denna uppfattning har märkts av i kontakt med arbetsgivare som mer ser de nyanlända som resurskrävande istället för givande för företaget i fråga.

Främlingsfientligheten är för arbetsförmedlaren tydlig och något som av dennes erfarenhet är förekommande men dold. I den andra intervjun med arbetsförmedlaren sätter detta käppar i hjulet för de nyanlända då etableringsprocessen, som i reformen sträcker sig över en tvåårsperiod, har som mål att få de nyanlända ut i arbete.

Vad motståndet grundar sig i är svårt att säga. Jämlikhet mellan infödda och invandrade grupper har sedan en lång tid tillbaka varit något som Sverige har strävat efter beskriver Urban Lindgren och Olof Stjernström (2010:1) i den ovan

redogjorda artikeln. Det har sedan i början av 1970-talet funnits starka politiska intentioner att reformera invandrades ställning på arbetsmarknaden i Sverige. Med detta menar författarna att det i samhället finns en vetskap kring att de bör göras en förbättring vad gäller invandrades position på arbetsmarknaden, men att detta inte görs (2010:2938). Forskningen visar att utöver resurser såsom utbildning och tidigare erfarenhet som är mekanismer som saknas hos nyanlända, finns andra faktorer som bidrar till de nyanländs situation (2010:2940). Exempel på andra faktorer kan vara att de nyanlända invandrarna bor i segregerade områden vilket gör att det då dras en koppling till att detta kan bidra till en lägre takt av etablering (ibid). Om den sistnämnda mekanismen är representativ för hela målgruppen ställer vi oss frågande till då vi i våra intervjuer sett ett annat mönster än detta:

Något som vi kan stöta på ibland faktiskt... det finns ju rötägg över allt, nu tänker jag inte på de arbetsökande utan jag tänker mer på arbetsgivare som utnyttjar saker. Men... något som jag har blivit förbluffad av, det är faktiskt att tyvärr... Säg att en person, en arbetsgivare som missköter sig och inte betalar ut lön och sånt, så är det som jag uppfattar det, min erfarenhet, så är det många invandrarföretag som gör det... till och med med sina egna bröder höll jag på att säga, men sina egna landsmän. Iallafall från samma del av världen så att säga va./.../ De utnyttjar dem, de får inget ob-tillägg, de får inte ut rätt lön överhuvudtaget och.. ja, följer inte fackliga regler helt enkelt. Följer inte avtal som finns va. Det händer, och när det händer så tyvärr... invandrarföretag som det händer på va.
(Arbetsförmedlare 2)

Ovanstående citat är ett utdrag från en av arbetsförmedlarna, där arbetsförmedlaren av erfarenhet berättar att invandrarföretag har en tendens av att lura ”sina egna”. En av de nyanlända har i en av intervjuerna uttryckt sig följande:

Nej invandrarföretag jag vill inte/.../De är inte snäll/.../Jag litar inte.
(Intervjuperson 3)

Värderingar i samhället finns alltså utifrån våra intervjupersoner. När det gäller negativa värderingar av invandrare kommer dem inte endast från det svenska majoritetssamhället utan är något som även reproducerats av dem själva. Å andra sidan har ingen annan intervjuperson uttryckt något liknande som i citatet ovan. Värderingar är dock viktiga till att förklara varför etableringsreformen inte

fungerar, det vill säga vad i samhället som kan förklara varför etableringsreformen inte fått ett önskat utfall.

Att problem i samhället såsom främlingsfientlighet och diskriminering finns är ett faktum. Även om en av de intervjuade arbetsförmedlarna inte uttryckte att denne upplevt detta så finner två av de nyanlända att denna grupp är diskriminerad i arbetsmarknaden. Motståndet kan enligt en av arbetsförmedlarna även bero på att det i samhället finns dolda budskap, såsom främlingsfientlighet. Detta var dock något den andra arbetsförmedlaren inte alls märkt av. Vi har funderat kring varför åsikterna skiljde sig på det sättet dem gjorde. Detta kan bero på att arbetslivserfarenheten skiljer sig avsevärt åt då den ena arbetsförmedlaren arbetat aktivt med målgruppen under en tjuugoårsperiod och den andra i endast ett år.

5.3 Språkets betydelse

I kapitlet ovan redogörs att språkets betydelse har visat sig vara stort för de nyanlända vad gäller att komma in i arbetslivet. Vi kommer i detta kapitel, jämfört med i förra, fördjupa oss mer i språket och dess innebörd. Under våra genomförda intervjuer med de nyanlända framkom det vidare att samtliga intervjupersoner uttryckte en viss frustration och en begränsning när det gäller det svenska språket. SFI studierna påbörjas för de flesta nyanlända som omfattas av etableringsreformen ganska snart efter att de kommit till Sverige. Svensk undervisningen är en del av etableringsplanen som upprättas för de nyanlända. Etableringstiden som sträcker sig över två år, ska möjliggöra för dem att bland annat lära det svenska språket. Nedan följer citat från intervjupersonerna angående språket:

Jag och min man försöker utbilda oss och få jobb. Ett stort problem är vårt språk, det svenska språket. Vi kanske inte får jobb för att vi inte kan prata så bra svenska. (Intervjuperson 1)

Mitt problem är att prata och lära mig det svenska språket. (Intervjuperson 2)

I Sverige finns inte så mycket jobb. Det är svårt. Jag har problem med språket. (Intervjuperson 3)

Arbetsgivare säger när man ska jobba, man måste ha utbildning. Arbetsgivare kräver det och körkort, utbildning. (Intervjuperson 4)

I de ovan angivna citaten beskriver de nyanlända hur de upplever språket och dess koppling till deras väg in i arbetslivet. Vi märkte ganska snabbt att intervjupersonerna finner det svenska språket som en begränsning till att få komma in i arbetsmarknaden. Urban Lindgren och Olof Stjernström beskriver, som vi även ovan redogjort för, att viktiga resurser som konkurrenskraftiga på arbetsmarknaden är något nyanlända saknar (2010:2940). Ett exempel på detta är kunskaper i det svenska språket (ibid.). Kunskap till språk är nyckeln till ett arbete, till bättre kommunikation med människor och ett sätt att integreras. Denna slutsats har vi kunnat dra utifrån de genomförda intervjuerna.

Socialkonstruktivister ser kunskap som socialt konstruerat då kunskap inhämtas genom det språkliga redskapet (Barlebo-Wennberg 2001:10).

Socialkonstruktivister och den teori som redogjorts tidigare, beskriver att språket i sig är något socialt som kräver ett samspel mellan minst två människor (Barlebo-Wennberg 2001:30). Kunskap, menar socialkonstruktivismen är något som påverkas av den tidsanda vi lever i. Ett exempel i teorin är att kunskap kan liknas en ballong som blåses upp inifrån med hjälp av t.ex. språk. Detta kan liknas de nyanlända som från början matas med nya begrepp, nytt språk och ett nytt socialt liv. De har kanske fått denna kunskap men inte kommer till skott med hur eller var den skall användas. Kunskapen som finns utanför ballongen blir svårt att förstå så länge man inte förstår den kunskap som finns inuti ballongen och får använda den utanför (ibid). Sammanfattningsvis skulle detta kunna liknas en integrationsprocess, där språket är en del av integrationen. De nyanlända bör komma ut i arbetslivet för att integreras, för att använda sig av de nya begrepp och det språk som de lärt sig. De nyanlända ställer sig frågande till hur de ska integreras om de inte får komma ut i arbete.

/.../ det är jätte svårt, man måste jobba här i Sverige, men tyvärr det finns inga jobb. Jag älskar att jobba men det finns många folk också dem har ingen jobb i många år och svenskar, dem här bor i Sverige men dem har ingen jobb.

(Intervjuperson 4)

Utifrån ovanstående citat märktes hur intervjupersonen uttryckte en rädsla för att det inte finns tillräckligt med jobb, och att de jobb som är tillgängliga redan är upptagna av inrikes födda. En studie som vi redogjort för i tidigare forskning gjord av statistiska centralbyrån (2008:63) är en forskning som baseras på kvinnor, emellertid har vi kunnat se samma mönster i våra intervjuer trots att vi intervjuat både kvinnor och män. Studien säger att det är ett faktum att utrikes födda har lägre sysselsättningsnivåer än inrikes födda samt att utrikes födda har svårare att ta sig in på arbetsmarknaden.

Av de genomförda intervjuerna har vi uppmärksammat att samtliga av de nyanlända men även arbetsförmedlarna, uttrycker en fördel med att de nyanlända får gå ut på praktik. Det ger dem en möjlighet att utveckla det svenska språket, lära sig kommunicera och träffa nya människor. Av de fyra intervjuerna med de nyanlända har endast två av dem praktik. Av nedanstående citat märks det klart och tydligt att praktik är något som uppskattas, även av de två som inte än har fått möjlighet att komma ut i praktik.

Jag tror att det är bättre att man studerar först. Sen vilken jobb man intressera, man ska praktisera, och efter praktik får jobb. Praktik är bra. (Intervjuperson 4)

Jag tycker mycket om praktiken, att prata med personalen är bra och känna nya människor. (Intervjuperson 2)

Ja, praktik, jag vill ha praktik i det jobb som jag har en erfarenhet om möjlig. (Intervjuperson 3)

Praktiken är jätte bra för man kan lära sig svenska och sen hitta jobb. Det är bra men bara det vi går på praktik till exempel 3-4 månader och de betalar inga pengar. Bara 6000 kronor. Det är jätte svårt. (Intervjuperson 1)

Något som intervjuperson 1 uppmärksammade var det låga bidraget som medföljer i samband med praktiken. Lösningen till detta säger intervjuperson 1 är:

Jag arbetar varje dag samma arbetsuppgifter som min arbetskollega men jag får

ingenting. Jag tror att 1 månads praktik utan pengar hade varit riktigt eller bara en halv månad och sen måste de betala lite pengar. (Intervjuperson 1)

Språkets betydelse är för de nyanlända viktig, och de ser gärna att de kommer ut i någon form av praktik eller arbete för att på bästa sätt integreras och utveckla sina språkliga kunskaper. Då de uttrycker att arbetsmarknaden idag är svår, upplever de en svårighet att kunna göra detta. De ser det som positivt att de direkt påbörjar SFI-studier, eftersom de sätter språket i första hand. Huruvida SFI-studierna är bra eller ej är individuellt och skiljer sig från kommun till kommun enligt en av arbetsförmedlarna, varpå det finns nyanlända som känner sig begränsade på denna front. Språket är enligt de nyanlända, nyckeln till att komma ut i arbetslivet.

5.4 Struktur och förändringar

Etableringsreformen har inneburit en strukturförändring och ett klart mål, effektivitet. Detta redovisar Statskontoret där deras uppföljning bygger just på varför effektiviteten inte kommit att bli som det var önskat.

Grunden var ju bland annat att alla flyktingar skulle få liknande service oberoende på om man var i Sverige man var placerad /.../ Nu skriver vi in dem på Arbetsförmedlingen i stort sätt, veckan efter att dem har fått uppehållstillstånd. Så snabbt gick det inte att göra då, då kanske det var några månaders fördröjning... så det är en stor fördel... att alla så snabbt som möjligt får vårt stöd.

(Arbetsförmedlare 2)

I ovanstående citat redogör en av arbetsförmedlarna kring tanken med införandet av etableringsreformen. Arbetsförmedlaren menar här att de nyanlända slussas direkt in i samhället efter att dem fått uppehållstillstånd. Han beskriver vidare att det i Sverige funnits orter där det kunnat vara flera månaders fördröjning innan de nyanlända fått hjälp. Uppdraget menar arbetsförmedlaren är att dem fått för att det dels skulle bli samstämmigt i hela Sverige, dels för att det tidigare tog sju-åtta år innan folk kom ut i arbete. Tanken menar arbetsförmedlaren är att det ska gå snabbare idag. Det ska vara mer effektivt.

När etableringsreformen implementerades 2010 var alltså syftet klart, det skulle bli effektivare för nyanlända att komma ut i arbetslivet. Arbetsförmedlaren beskriver ovan att det förut inte varit samstämmigt i Sverige vad gäller mottagandet av nyanlända och hur etableringen fungerat. Saman Rashid (2009) skriver i sin artikel om en ökning av utlandsfödda i Sverige. Efter andra världskriget kom den svenska invandrapolitiken att fokusera på att ge mer stöttning till invandrare på arbetsmarknaden (2009:180). Migrationsverket har historiskt varit den främsta myndighet som reglerat flykting- och invandrarfrågor. Politiken syftade tillbaka i tiden på att göra en jämn geografisk fördelning av flyktingar/invandrare i Sverige för att underlätta integrationen i allmänhet (2009:181). Det Rashid belyser är att när nyanlända lär sig mer om det landet de bosätter sig i, underlättar detta för dem att integrera sig och finna sin plats i samhället (2009:184). Idag finns det inget krav på var de nyanlända bosätter sig, utan möjligheterna och strukturen skall vara detsamma i hela Sverige utifrån etableringsreformen. Huruvida det är så är inget som vi kunnat dra slutsatser om utifrån våra intervjuer. Strukturförändringar kan både vara positiva och negativa, i nästa kapitel kommer en beskrivning av vad arbetsförmedlaren menar är svårt med reformen.

5.4.1 Utfall och effektivitet som mål

Sen är ju det här klassiska dilemmat, där vi har personer då som är högutbildade och där vi kan se att... ja vafan, vi kontaktar här nu så att rätt myndighet bedömer deras betyg och genom det kanske dem kan få ett arbete eller att dem måste komplettera sin utbildning här i Sverige, då är det ju många års studier i så fall. Jag menar då är det SFI, SAS, gymnasiestudier och sen kanske två-tre års komplettering. Och långsiktigt för samhället är ju det de bästa, men kortsiktigt ska ju vi också visa resultat. Folk ska ju ut i arbete, vi är ju väldigt... helst den här reformen är ju väldigt påpassad uppifrån. (Arbetsförmedlare 2)

I ovanstående citat berättar en av arbetsförmedlarna vad som i reformen upplevs som svårt. Arbetsförmedlaren uttrycker att det är svårt när en kund inte får den hjälp han eller hon behöver, på grund av det finns krav uppifrån som styr arbetsförmedlarnas arbete. Det strukturella perspektivet är en organisationsteori

som författarna Bolman & Deal (2003) redogör för. En organisation existerar enligt detta perspektiv för att uppställda mål ska uppnås, en tydlig och klar arbetsfördelning och införandet av specialisering ska underlätta för organisationer att effektiviseras. Hur en organisation fungerar, det vill säga strukturen, är något som både begränsar och ger en organisation möjligheter (2003:78). Att en organisation behöver omstrukturering är något självklart och kan bero på både inre och yttre förändringar (2003:119). Trots att en omstrukturering blir aktuell och genomförs betyder inte detta att organisationen garanteras de resultat den önskar med omstruktureringen (2003:130). Det strukturella perspektivet visar exempel på organisationer som har en top-down styrning, det innebär att cheferna kontrollerar sina anställda genom att föra in riktlinjer som de anställda ska följa och arbeta mot. En organisation fungerar bäst när de anställda gör det som de ombeds av de högre positionerna och uppnår då effektivitet (Bolman & Deal 2005:82).

Vi ska samtidigt visa för våra chefer att vi får ut folk i arbete under dem här två åren. Då kan vi ju ha någon person som kan flytande engelska och lär sig skitbra svenska på bara ett halvår, där jag skulle säkert kunna... mycket möjligt att den här personen skulle få ett jobb, det klassiska på en pizzeria eller taxichaufför, men om han får tid på sig istället och plugga mer intensivt kanske han har ett jobb som läkare eller vad fasen byggnadsingenjör eller vad det är för någonting inom fem år istället. (Arbetsförmedlare 2)

Arbetsförmedlaren fortsätter i ovanstående citat att berätta om hur arbetet är styrt uppifrån. Utifrån de ovan nämnda citaten drar vi en parallell till det strukturella perspektivet som är ett exempel på en top-down styrning. Detta innebär att de högre direktviten, såsom regeringen i detta fall, styr de som befinner sig under dem, såsom organisationens chefer som i sin tur styr sina anställda. Styrningen ska innebära att organisationen ska få fram de siffror och resultat som bevisar att dem gör de dem ska. Arbetsförmedlaren uttrycker ett tydligt exempel på detta när denne berättar att svårigheter kan upplevas i bedömning av ett ärende. Det är svårt då de har krav på sig att få ut sina kunder, som de nyanlända benämns, i arbete. Samtidigt som arbetsförmedlaren ser andra resurser hos personen, såsom att de

skulle kunna komplettera sina studier från hemlandet blir det svårt att utnyttja dessa resurser. Det blir i dessa fallen svårt för arbetsförmedlarna att hjälpa till på "rätt sätt". Då etableringstiden sträcker sig över två år, och denna process är längre blir detta mål för brett och kan inte uppnås inom denna period. Huruvida regeringen ser på detta är inget vi har kunskap om men syftet med reformen krockar när målet är effektivitet. Etableringsreformen ska göra det effektivt för de nyanlända att komma ut på arbetsmarknaden, men om de resurser som finns hos individerna tas vara på eller inte är inget som beaktas. Det som regeringen intresserar sig för är utfallet, om siffrorna stämmer överens med målet. Enligt Bolman & Deal (2003:130) brukar omstruktureringar på kort sikt leda till en förvirring och minskad effektivitet. Om implementeringen av den nya strukturen istället leder till framgång beror detta på att den är anpassad till organisationen på ett bra sätt (ibid). Ifall omstruktureringar leder till framgång har att göra med hur den nya strukturen som införs lyckas skapa en överensstämmelse mellan organisationen samt dess omgivning (ibid). Vi tolkar detta som att den nya strukturen ska passa in i en organisation så väl så att de anställda ser möjligheter med den, vilket de även gör utifrån de intervjuer vi gjort och de citat vi ovan tagit med. Begränsningarna är dock något som också belysts, och målet är klart och tydligt effektivitet, men det behöver inte betyda att det alltid gynnar samhället. Problematiken i detta tema såg vi var att effektiviteten är både positiv och negativ. Det som sågs som bra var att den korta etableringsperioden ska leda till arbete för dem nyanlända, vilket även de nyanlända uttryckt att dem vill. Men i praktiken finns svårigheter som för många inte gör det möjligt att komma ut i arbete efter två år vilket är målet. En av arbetsförmedlarna har, precis som vi nämnt ovan, uttryckt att hjälpa en kund på rätt sätt då det finns högt uppställda krav uppifrån. Dessa två år ska ge resultat i form av siffror till regeringen som visar att de lägre leden gör det dem ska. Målen blir således kortsiktiga och gynnar inte alltid samhället.

5.5 Integrationspolitik i Sverige

Det vi härnäst kommer belysa är integrationspolitiken och den tvååriga etableringsperioden. Carl Dahlström (2004) skriver i sin avhandling *Nästan välkomna – invandrapolitikens retorik och praktik* om integrationspolitik. Leif

Blomberg som var invandrarminister i Sverige 1997, menade att politiken som varit aktuell innan honom hade "bidragit till att skapa ett destruktivt vi-och-de-tänkande i samhället" (2004:9). Avhandlingen analyseras och diskuteras kring två skillnader vilket är statens mål som benämns som invandrapolitiska retoriken samt den invandrapolitiska praktiken där avsikten är att relatera till de medel som används (ibid). Syftet med etableringsreformen och dess implementering har varit att effektivisera etableringstiden, från att ha tagit cirka sju till åtta år att komma ut i arbetsmarknaden bedöms idag 2 år vara tillräckligt. Detta är något en av arbetsförmedlarna belyst. Inom två år skall nyanlända invandrare ha lärt sig så pass mycket om samhället samt kunna behärska det svenska språket på ett bra sätt för att kunna komma ut i arbetslivet. Målet med reformen är att bli självförsörjande, vilket en utav arbetsförmedlarna också uttryckt. Då vi ställt frågan kring vad de nyanlända tycker om etableringstiden fick vi information om att det är alldeles för kort tid och att det hade underlättat att ha mer tid på sig att etablera sig i samhället.

Etableringsplanen borde vara längre tid. 3 år eller 4 år. Efter två år slutar jag i arbetsförmedlingen, jag måste gå till socialen eller ja, jag vet inte. Jag vill börja jobba direkt. (Intervjuperson 2)

Jag tror det är kort tid, ja. Jag tror det ska bli 3 år för det är svårt för mig med det svenska språket. Och vi behöver arbetsförmedlingens hjälp. Två år är kort, det går inte bra. (Intervjuperson 1)

Intervjupersonerna uttrycker ett missnöje med att etableringstiden inte är längre än 2 år. Hur man skall lösa detta problem är svårt att svara på och det är ingen som har ett direkt svar på det heller. På frågan om vad man ska göra när två år har gått och en SFI-elev fortfarande befinner sig på en låg nivå på SFI, svarade en av arbetsförmedlaren följande:

Alltså, det är ju ett jätteproblem. /.../ För du har ju också ett x-antal timmar hos kommunen på SFI. /.../ Vad jag ser, det är ju främst kvinnor i min ålder, som är analfabeter och som aldrig har arbetat, till exempel. /.../ Jag vet inte vad vi ska göra eller ja, asså nån form av sysselsättning borde man liksom komma på till de

här, eller nån aktivitet där de ändå får komma ut, öva sig o prata svenska o så vidare för annars blir de ju otroligt civiliserade. (Arbetsförmedlare 1)

Precis som intervjupersonerna uttrycker ett missnöje med etableringstiden, bekräftar även arbetsförmedlaren att det är ett problem då arbetsförmedlingen i dagsläget inte vet vad eller hur man skall hjälpa de nyanlända vidare efter de två åren som etableringstiden innefattar. Resultaten från ovanstående avhandling visar att när effektiviteten i exempelvis en metod kritiseras, förloras även förtroendet för metoden i praktiken (2004:169). Statskontoret har belyst att alla mål med reformen inte uppnåtts, det vill säga att effektiviteten inte kommit att bli så som det var tänkt. Då menar Dahlström (2004) att det praktiska utförandet kritiseras. Exempelvis kan detta handla om de som arbetar med reformen, att deras insatser kommer att kritiseras när effektivitet inte uppnås. Det som inte belyses är att de nyanländas bakgrunder skiljer sig varpå etableringstiden enligt dem själva bör vara individuell. Ett exempel på detta är ett citat från en av arbetsförmedlarna som menar följande:

Jag hade en kvinna här om dagen från Somalia då, som ändå hade gått i grundskolan och gått klart grundskolan, det är många som inte haft den möjligheten som Somalia allt kaos som har varit där under årtionden. Frågar henne om hon skulle kunna tänka sig jobba, som du har förstätt då så i en vanlig familj här är det oftast både mannen och kvinnan som jobbar... Hon hade inga förslag överhuvudtaget, hon hade aldrig haft en dröm någon gång eller sånt. Så det är ju som en lång väg och vandra där bara... ett antal samtal kanske innan personen har fått en bild framför sig att den överhuvudtaget ska jobba. (Arbetsförmedlare 2)

I praktiken berättar alltså arbetsförmedlaren att de samtalar mycket med nyanlända för att ge dem en klar bild av vad som förväntas av dem. Det finns således personer som behöver en längre introduktion och en mer djupgående information innan en etableringsplan kan börja upprättas. Bakgrunden blir i detta avseende en indikator på hur lång tid etableringsprocessen bör vara, det vill säga en individuell faktor. Utifrån tidigare forskning och den empiri vi har samlat in

kan vi dra en parallell till ovanstående exempel med kvinnan från Somalia. Forskning visar på att födda i Afrika är de som har lägst utbildning och även där andelen sysselsatta är som lägst. Det finns alltså återigen stora skillnader mellan de olika grupperna av födelseländer (Statistiska centralbyrån, 2008:70). Det som vi däremot uppmärksammade av våra intervjuer är att en av intervjupersonerna, där personen kommer från Afrika var en av dem som hade högst utbildning och mest arbetslivserfarenhet. Detta innebär att generella slutsatser om vilket land den nyanlände kommer från, i praktiken inte går att utgå från då detta återigen är individuellt.

Integrationspolitiken har alltså sett olika ut under åren, från att ansvarig myndighet varit migrationsverket ligger idag ansvaret hos Arbetsförmedlingen. Som det i ett annat tema är belyst så är inte de insatser som finns individanpassade, utifrån den politik som bedrivs idag är det samma villkor för alla. Bristen som ses här är att två år inte är lång tid nog och borde baseras på varje individs bakgrund och arbetslivserfarenhet, detta har alla våra intervjupersoner uttalat sig om.

5.6 Konklusion

Etableringsreformen upplevs generellt utifrån våra intervjupersoner som något positivt. Tanken bakom reformen menar intervjupersonerna är god. Hur reformen sedan fungerar i praktiken, och om de nyanlända verkligen får den hjälp de behöver är något som upplevs vara varierande från person till person. Orsaken till att etableringsreformen inte fungerar beror av de nyanlända, samt arbetsförmedlarna bland annat på samhällets struktur. Arbetsförmedlingen har riktlinjer och direktiv som de ska följa och arbeta mot som bestäms av de högre leden. Ett tydligt mönster vi uppmärksammat på en mesonivå har bland annat varit att regeringens krav på effektivitet, i vissa fall begränsat arbetsförmedlarnas arbete. På en mikronivå har vi sett att språket för de nyanlända har varit en av de största begränsningarna enligt dem själva, detta har samtliga intervjupersoner uttryckt sig om. Sammantaget finns ett missnöje när det gäller SFI undervisningen, lotsarna, att insatserna inte är individanpassade samt att reformens syfte inte leder till att arbetsförmedlarna kan hjälpa sina kunder på rätt sätt. Alla dessa möjliga förklaringar kan vara svar på varför den nya reformen inte fått ett önskat utfall. Vi

kommer att utifrån dessa förklaringar försöka ge ämnet en vidare betydelse utifrån en makro-, meso- och mikronivå.

6. Slutdiskussion

Syftet med denna uppsats har varit att utifrån etableringsreformen, studera och redogöra för varför reformen inte fungerat optimalt. Vi har med etableringsreformen som utgångspunkt fördjupat oss i hur reformen upplevs av de nyanlända samt arbetsförmedlingen.

Ämnesvalet för oss har varit intressant då vi sett att Statskontorets uppföljning inte inkluderat de nyanländas perspektiv. Vi tror att de orsaker till de brister vi har belyst i arbetet delvis beror på avsaknaden av de nyanländas perspektiv i statskontorets uppföljning. Viktiga frågor som definierats i arbetet har varit hur reformen upplevts av de inblandade aktörerna samt vilka möjligheter och begränsningar aktörerna finner i reformen. Vi har studerat etableringsreformen på tre olika, men sammanflätande nivåer, genom att utgå från samtliga aktörer som berörs av reformen. Syftet har varit att ge en mer fullständig bild av det som avsett att undersökas i arbetet.

Etableringsreformens utformande och struktur har vi sett utifrån en makronivå. Det är regeringen som fattat beslut om reformen och dess utförande som sedan i de nedre leden implementerats. Etableringsreformens syfte är att det ska vara mer effektivt för nyanlända att komma in i arbetslivet, detta mål ska nås inom två år. Mesonivån bygger vidare på arbetsförmedlingen och deras arbete, som styrs av regeringen. Arbetsförmedlarna förser de nyanlända med insatser och utformar en etableringsplan. De har ansvaret över att få ut de nyanlända i arbete och hjälpa dem på rätt sätt. De nyanlända befinner sig på en mikronivå och är de som omfattas av reformen och de bestämmelser som kommer uppifrån. Hur fungerar detta i praktiken? Vilka är möjligheterna och begränsningarna och hur upplever arbetsförmedlare och nyanlända etableringsreformen?

Vår fokus har varit att lyfta fram den grupp som vi anser Statskontoret inte belyst i sin uppföljning av reformen. Det vi har fått fram utifrån våra intervjuer är att det finns både för- och nackdelar med etableringsreformen där varje led i hierarkin

har sina givna mål som ibland kan krocka med varandra.

Integrationspolitiken, med etableringsreformen i fokus, är en strukturförändring. Effektivitet är något som av regeringen ska uppnås, vilket både arbetsförmedlare och de nyanlända är positiva till. Utifrån våra intervjuer har vi kunnat konstatera att de nyanlända idag, till skillnad från den politik som förts tidigare, får hjälp direkt med att slussas in i det svenska samhället. Ett eget ansvar som arbetsförmedlingen lägger över på de nyanlända gör dock att processen kan upplevas som svår. Den samlade upplevda känsla kring denna fråga har varit att språket är en begränsning, vilket även arbetsförmedlarna bekräftat.

För att kunna integreras in i det svenska samhället är språket en viktig faktor som utav den forskning vi använt oss av är ett redskap för att kunna ses som konkurrenskraftig på arbetsmarknaden. Utöver en egen vilja av de nyanlända att lära sig språket, krävs även att insatserna är goda. Vi har utifrån våra intervjuer fått vetskap om att SFI studierna kan i vissa kommuner upplevas bristfälliga, utöver det även som ej individanpassad. Det den ena av de nyanlända upplevde var positivt med SFI:n upplevde en annan av de nyanlända var negativt. Vi ställer oss då frågande till hur effektivitet ska uppnås, när de nyanlända alla är olika och behöver olika mycket stöd och hjälp? Två år är trots allt det som erbjuds och arbetsförmedlarna har ett krav på att redovisa för sina chefer att dem gör det dem ska. Det vill säga visa att de nyanlända kommer ut i arbete, vägen dit är dock inte alltid enkel. Beaktas då alla faktorer av regeringen, som befinner sig på ett högre plan och inte arbetar med reformen i praktiken?

Det som vi har sett som en stor och avgörande faktor, som kan vara av tabu att nämna, är attityder i samhället. Att denna faktor skulle bidra till att nyanländas väg in i arbetslivet skulle försvåras kan för vissa verka helt ovisst och för andra självklart. De två arbetsförmedlare som deltagit i undersökningen har visat oss nyanser på detta, där den ena påpekat att det finns främlingsfientlighet medans den andra belyser att denne inte märker detta problem. De nyanlända menar att de möts av ett motstånd när de på eget bevåg försöker sig ut i arbetslivet. Praktik ses som ett led till att komma ut i arbete och är en av de insatser där de får möjlighet att utveckla det svenska språket, som för de nyanlända är den viktigaste resursen.

Att finna en lösning till denna fråga är inget vi försökt göra. Vi har reflekterat vidare kring detta och har dragit slutsatsen till att denna faktor, liten för vissa, stor för andra, kan svara på frågan kring varför reformen inte fungerar. Under arbetes gång har vi märkt att attityder har varit en del av de viktiga förklaringar till varför reformen inte har fått ett önskat utfall. Vi har sett att dolda budskap förekommer i samhället som gör att de nyanlända inte får möjlighet att komma ut i arbetslivet.

Utifrån de nyanlända vi intervjuat ser de positivt på reformen, men svårt att praktisk komma ut i arbete. De möter motstånd av det vi redovisat, språket och attityder. Att intervju de nyanlända har för oss varit mycket givande, likaså arbetsförmedlingen där deras åsikter i många fall varit synkroniserade.

Carl Dahlström (2004:20) behandlar i sin avhandling *Nästan välkomna – invandrapolitikens retorik och praktik* frågan om effektivitet. Som vi tidigare nämnt menar författaren att när effektivitet inte uppnås inom ett politikområde, kritiseras det praktiska utförda arbetet. Vi har kommit fram till att det inte alltid behöver vara det praktiska arbetet som sätter käppar i hjulet för att effektiviteten ska uppnås. Vi har hypotetiskt funderat kring ämnet, och tänkt, ifall alla insatser, exempelvis SFI, skulle fungerat och de nyanlända hinner etableras inom två år, skulle det då ändå bli möjligt för dem att komma ut i arbete? Vi har sett att det finns brister i reformen som kan förklara varför etableringsreformen inte fått ett önskat utfall. Vi tror emellertid att situationen ser ut som den gör då det i samhället finns dolda budskap såsom en negativ syn på att anställa en nyanländ.

Vi tror att regeringen och deras vidare uppföljningar i frågan, bör beaktas av alla aspekter för att få en helhetsbild och för att finna de konkreta svaren och lösningarna till problemet. Här kan vidare forskning spela en avgörande roll. Såvida det finns en inställning i samhället som bidrar till att faktiskt bromsa upp etableringstiden, är det kanske det man bör fokusera på. Alla delar i processen hänger givetvis samman, men grunden som de nyanlända får måste kunna utvecklas ute på fältet för att kunna var användbar och för att de ska kunna integreras vilket är målet.

Två år är kort, det går inte bra/.../Jag trivs mycket i Sverige eftersom jag har det fritt och tryggt i Sverige, det är jättebra/.../Det är jätte bra att de hjälper oss så att vi går snabbt in i samhället eller hitta jobb men vi söker också själva jättemycket. (Intervjuperson 1)

7 Referenslista

Litteratur:

Ahrne, Göran & Svensson, Peter (2012). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.

Aspers, Patrik (2007). *Etnografiska metoder: att förstå och förklara samtiden*. Malmö:Liber.

Bolman, Lee G. & Deal, Terrence E. (2003 & 2005). *Nya perspektiv på organisation och ledarskap*. Lund: Studentlitteratur.

Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Goffman, Erving. (2004) *Jaget och maskerna – en studie i vardagslivets dramatik*. Stockholm: Nordstedts Akademiska förlag.

May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur.

Wenneberg Barlebo, Sören. (2010). *Socialkonstruktivism- positioner, problem och perspektiv*.

Elektroniskt:

Länsstyrelsen. *Mottagning och etablering av flyktingar och invandrare*.

Tillgänglig: <http://www.lansstyrelsen.se/gotland/Sv/manniska-och-samhalle/integration/mottagning-och-etablering-av-flyktingar-och-invandrare/Pages/default.aspx> (130422).

Länsstyrelsen Västerbotten. *Förväntningarna på den nya etableringsreformen har endast uppfyllts till viss del*. Tillgänglig:

<http://www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/Sv/nyheter/2012/Pages/forvantningarna-pa-den-nya-etableringsreformen-har-endast-uppfyllts-till-viss-del.aspx> (130422).

Statistiska centralbyrån (2008). *Integration - en beskrivning av läget i Sverige*.

Tillgänglig:

http://www.scb.se/statistik/publikationer/LE0105_2008A01_BR_BE57BR0801.pdf (130422).

Statistiska centralbyrån. Arbetslivsinstitutet (2002). *Integration till svensk välfärd? – Om invandrares välfärd på 90-talet*.

Tillgänglig: <http://www.scb.se/Statistik/LE/LE0101/2000I02/LE96SÅ0201.pdf> (130426).

Statskontoret. *Etableringen av nyanlända – En uppföljning av myndigheternas genomförande av etableringsreformen*. Tillgänglig:

<http://www.statskontoret.se/publikationer/2012/etableringen-av-nyanlanda-en-uppfoljning-av-myndigheternas-genomforande-av-etableringsreformen/> (130422).

Elektroniska tidsskriftsartiklar:

Dahlström, Carl (2004). *Nästan välkomna – Invandrapolitikens retorik och praktik*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.

Rashid S. (2009). *Internal Migration and Income of Immigrant Families*. Journal Of Immigrant & Refugee Studies, 7, 2, pp. 180-200.

Tammaru, T., Strömberg, M., Stjernström, O. & Lindgren, U. (2010). *Learning through contact? The effects on earnings of immigrant exposure to the native population*. Environment and Planning A42(12), pp. 2938-2955.

Bilaga 1

Intervjuguide till de nyanlända

Bakgrundsinformation

- Ålder?
- Bakgrund.
- Familjebild.
- När kom du till Sverige?
- Utbildning/arbetslivserfarenhet från hemlandet?
- Arbetat/gått i skolan i Sverige?

Etableringsreformens innehåll

- Hur länge har du omfattats av etableringsreformen?
- Hur ofta går du till Af?
- Hur fungerar kontakten med Af?
- Hur ser din plan ut?

Hur etableringsreformen upplevs

- Hur upplever du reformen?
- Vad tycker du är bra respektive mindre bra med reformen? (Sonderingsfråga: ”Kan du säga lite mer om det där”).
- På vilket sätt anser du att reformen hjälpt dig?
- Vem ligger ansvaret hos, individen eller Af. Varför?
- Är två år för kort tid för att hinna knyta an kontakter i arbetslivet? I så fall varför? Och är det något speciellt du utgår från?

Framtiden

- Anser du att arbetssituationen har blivit bättre sedan reformen trädde i kraft?
- Har du fått den hjälp du behövt?
- Har samhällets attityder någon inverkan på situationen för nyanlända invandrare idag?
- Har du själv upplevt någon motstridig attityd mot dig i din väg in i arbetslivet?

- Anser du att reformen saknar något som kan hjälpa nyanlända att komma in i arbetslivet?
- Vilka uppfattningar finns bland dig och din omgivning kring nyanländas arbetssituation?
- Är det något mer du vill tillägga, som vi inte berört i våra frågor, vad det gäller ditt förhållningssätt till etableringsreformen?

Intervjuguide till handläggarna

Bakgrundsinformation

- Ålder?
- Utbildning?
- Befattning?
- Tidigare arbetslivserfarenhet?
- Hur länge har du arbetat på arbetsförmedlingen?

Etableringsreformens innehåll/hur etableringsreformen upplevs

- Hur länge har du arbetat inom etableringen?
- Hur stor är arbetsgruppen?
- Hur upplever du etableringsreformen?
- Vad är bra respektive mindre bra med reformen?
- Vilka svårigheter finns?
- Hur ser du på handläggningen? När är det svårt att handlägga ett ärende?
- Vilken faktor/vilka faktorer skulle kunna bidra till att förenkla handläggningen?
- Uppnår man att upprätta en plan inom två månader som reglerna förespråkar?
- Hur ser samtalen ut? Hur långa är det? Hur ofta träffas man?
- Är det svårt att mäta prestationsförmågan? Enligt uppföljningen bli prestationsförmågan synlig först då den nyanlände deltar i sysselsättning.
- Kan man revidera planen i efterhand?

Framtiden

- Vad ska uppnås inom 24 månader? Vad uppnås och vad uppnås inte?
- Det finns diskussioner kring att nyanlända kan tacka nej till arbete. Är detta ett problem? Är det vanligt förekommande?
- Ligger huvudansvaret hos individen eller er personal. Varför?

- Är det skillnader i handläggningen beroende på vem som är handläggare i ett ärende?
- Upplever du att det finns attityder i samhället som försvårar de nyanländas väg in i arbetslivet?
- Upplever du att det blir skillnad i ett ärende beroende på vem som handlägger ärendet?
- Något annat du vill tillägga?